

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Jus Hispano-Austriacum Assertum

Buddeus, Johann Franz

[S.l.], 1701

Ordinatio succesloria caroli regis testamento excerpta

[urn:nbn:de:bsz:31-131182](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-131182)

CAROLI REGIS

Testamento excerpta.

Rostquam deliberatione cum ministris statûs, justitiæque instituta, perpendissem, *renuntiationem* super regia successione, quam Serenissimæ Dominæ Anna, & Maria Teresia amita, sororque mea fecerunt, *hoc unico fundamento nixam fuisse, ut unio Monarchiæ Hispanicæ cum Gallicæ impediretur*: indeque deprehendissem eo fundamento sublato successione eandem ex lege successoria regnorum meorum spectare ad proximum consanguineum, *isque casus jam evenerit in Duce Andegavensi Galliarum Delphini secundogenito*: hinc eum mihi nuncupo successorem in omnibus regnis ditionibusque meis, &c. Et siquidem mea mens hæc est, ut Monarchia isthæc perpetuo à Galliæ Corona separata sit, idque etiam *rationes tum singulares regnorum meorum, tum universales totius Europæ postulent*: volo, atque declaro, ut si Dux Andegavensis moriatur, vel ad Coronam Galliæ vocetur, eamque huic Monarchiæ præferat: eadem ipsi lege succedat Bituricensis Dux Delphini tertio genitus. Si & iste moriatur, aut Galliæ successionem legat: successorem ei dico vocoque Archiducem Cæsaris secundogenitum, excluso primogenito suæ Majestatis, *ne qua fortè regnorum meorum cum Imperio conjunctio, subditorum meorum rationibus tantopere adversa contingat*. Et in defectum Archiducis

- (1.) *Caroli Regis testamentum non sustulit renuntiationes, sed ad presentem casum non pertinere per falsam suggestionem modo iudicavit.*

Postquam è regio Hispaniarum Ministerio paucis quibusdam nescio quoductis lævo affectu visum fuit Leopoldum Augustum cum Serenissima Prole Austriaca successione regiâ frustrari: planius fini tenendo nihil crediderunt, quàm Carolo Regi inter vitæ, mortisque confinium anxio persuadere, ventum esse in casum, in quem pactum renuntiatorium ex primaria contrahentium intentione vim habere desisset. Natos videlicet Mariæ Teresiæ Galliarum Regiæ ad Superos transgressæ ex filio unico nepotes tres, eoque nullam Monarchiæ Hispanicæ cum æmula sua uniendæ necessitatem esse. Istius enim unionis arcendæ curam pacti renuntiatorii non præcipuam modò, sed & solam fuisse causam. Eâ curâ è medio sublatâ ferari eatenus & pactum. Sublatam verò esse, si Delphini Galliarum natu majore filio, Burgundiæ hæctenus Duce, in spem Gallicæ Monarchiæ post avum, patremque capeßendæ relicto, frater natu proximus Andium Dux aviæ Hæreditatem Hispaniæ sceptrum legat. Credidit (quod ipsi quidem ajunt) Rex sic arguentibus; sed quod nos justissimâ consequentiæ lege inde colligimus, eo ipso nec solvit pactum, quod nec poterat, nec solvendi animo fuit sed velut aliunde minutum, ad casum præsentem non pertinere testatò quidem, sed falsus iudicavit.

- (2.) *Falsitas suppositi, eoque nihil actum esse testamento, detegitur.*

Eo ipso autem in propatulo erit, testamento isto actum nihil esse, dum quæ ad iudicium illud Regi extorquendum proposita fuerunt, sublata esse omnia & à vero aliena, fuerit demonstratum. Haud magni verò res laboris est id exigere. Nam primò quidem, non una illa quam asseruere causa, sed plures, sed prægnantissimæ fuerunt, quæ pacti renuntiatorii aut necessitatem, aut cum honestate utilitatem contrahentibus persuaserunt, & quarum integra adhuc vis est. Secundò ea ipsa, quæ omnem absolvissè lineam una jactatur, unionis cum Gallia evitandæ cura perstat adhuc, quando per unius Burgundiæ Ducis exclusionem, reliquamque successionis feriem testamentò ordinatam nequaquam sublatum istius unionis est periculum, imò sponte jam ingruenti porta nunc latius, & vel maximè patefacta est. Tertio ut sublatum etiam ex toto foret istud periculum, eadem tamen mala, quæ per unionem cum Gallia Hispaniæ cæteroque orbi metuenda erant, etiam Andegavensi Duce in Hispaniis regnante imminet. Quarto clarissima sunt ea, quibus evincere est, mentem paciscentium hanc fuisse, ut etiam sublato unionis metu, nemo tamen Gallus Teresiâ Reginâ natus, seu plures ei soboles fuissent, seu secus in Hispania regnaret. Denique præbent tum alia, tum & ipsum regium testamentum indicia nec pauca numero aut obscura, nec pondere contemnenda, quibus quæ circa regiam successionem ordinata sunt per suggestiones aliaque artes, nec non tumultuariè præpropere & inconsultè acta fuisse deprehendere est. Quibus, quod brevibus agemus, ex ordine manifestatis, patebit unâ, testamento regio nequicquam oblucente, ste-

cum posteris integram, eamque nunc insuper in jus transiisse verum, & inviolabile, nec ullo jam amplius conatu labefactandum, postquam ipso regii obitus momento, in Cæsarem, aut quem ex Serenissimis Filiis sibi substituerit, ipso jure cum cæteris ditioibus regna, per quæ Hispanica coaluit Monarchia, transiverunt univërfa.

(3.) *Præter vitandam cum Gallia unionem etiam alia fuerunt renuntiationis causæ earumque elenchus.*

ENimverò primum illud quod attinet, præter obicem unioni cum Gallia obducendum, alias quoque fuisse causas, quæ necessitatem renuntiationis indiderint, ex tabularum dotialium & pacti renuntiatorii diserto textu, manifestissimum est. Dotialium tabularum articulus quintus, postquam quæ matrimonium Terefiæ Principis cum Ludovico XIV. Rege Christianissimo commendaverant, retulisset, necessitatem renuntiationis subjicit, quâ sine nimirum connubii, & quidquid inde emolumentorum in utramque Monarchiam expectabatur, spes nulla fuisset. Necessitatem verò eam quæ indiderint, duo disertè memorat, *Unionis* quam diximus, *præclusionem*, & *Equalitatem reciprocam* paciscentium utrinque Monarchiarum, Domuumque, quibus è vestigio additur: *Et alias justas causas*. Pactum verò renuntiatorium harum partem causarum, quas dotale instrumentum nominatenus edere non curaverat, paulò liberaliùs administravit, *Bonum* videlicet *Publicum*, & *Commune*; illud utriusque Monarchiæ, hoc Christiani orbis univèrſi; *Pacem* præterea *Pyrenæam*, quæ ex matrimonio æquè uti hoc ipsum, à renuntiatione pependerit; *Religionis* etiam Catholiciæ potentissimas *rationes*. Denique & testamentum regium Philippi IV. & alia monumenta his omnibus *amorem* etiam & *incolumitatem* *Domus* Austriacæ subjunxerunt.

Habemus itaque pro una quam Carolo Regi suggessere Ministri, septem jam numero causas, quæ renuntiationis necessitatem fecerunt totidemque fulcra, quibus eadem subsistit; *Unionem* videlicet vitandam cum Gallia, *Equalitatem* inter Monarchias Domosque retinendam, *Publicum* utriusque Monarchiæ, & *Commune* orbis, Reique Christianæ *Bonum*. *Pacem* deinde *Pyrenæam*, nec non *Religionis Catholiciæ* singulare momentum; *Austriacæ* tandem *Domus* *amorem*, & *incolumitatem*. Et vel sicutamen exhaustum esse illud tabularum dotialium & *alias justas causas*, nemo adhuc nisi temere affirmârit.

(4.) *Ratio equalitatis inter ambas Monarchias.*

DElibemus nunc singulatim, an harum quæquam causarum regio testamento, quod regem ex Tereſiana posteritate Hispaniæ seorsum à Gallia imperantem cum mente renuntiationis nequaquam pugnare vult, modum acceperit assumpto testamentario idoneum. *Et vitanda* quidem *unioni* cum Gallia, quam testamento isto prospectum sit, postea videbimus. *Equalitas* autem mutua, quam contractus dotialis præ cæteris dignam duxit, quam nominatim laudaret, hoc ipso gravitatem

nemini regum, nulli regnorum, populorumve rem suam per Gallica connubia ampliore facere liceret, quod per Salicam, quam illustri, sed adscitio nomine sic vocant legem, de regno Dominiisve Gallicis vel gleba una in dotem, hæreditatemve Gallicæ sponsæ venire nequeat: ita justissimâ ratione nec esset, quod vel Domus Capetina, vel Gallia ipsa per Hispanum sibi sponderet Hymenæum. Viget autem hæc etiamnum ratio, & donec vigebit, Philippum Andegavensem Hispaniæ dominari jus, fasque nequaquam patiuntur. Vehementer autem hic exclamant Galli æcausidici, quænam ista contrahentibus fuerit æqualitatis ratio? *Teresiam Reginam à Ludovico Rege in consortiū, communionemq; regni sui missam; Ludovicum à Teresia rennuntiantem Hispaniarum omni communiōe, consortioque exclusum. Quod Galliarum hereditate filia regia prohibeantur, id ex vetustissima regni lege esse, quæ fœmina nulli in regnum regniue domania jus esse sinat, eoque nihil ejus ejurari patiatur. Castilia contra legibus fœminam nullam throno arceri, quin imò disertè e vocari, dum mas ejusdem lineæ, gradusque deficiat. Quid Teresia, quid posteri peccassent, ut, si quæ etiam durities Salicæ legi inesset, eam ipsi suo lucrent dispendio.* Possem equidem his fusiùs occurrere naniis, quò palàm fieret, communionem illam, consortiumque Gallici regni, quod Teresia à Ludovico marito tulit, non tanti fuisse, ut eam Hispani intimâ regnorum suorum eum Gallis communiōe mercarentur. Cultum quoque illum exteriorem, quo ferè omnis illa confumitur communiō, quemque Galliarum Reginæ experiuntur, regiis Gallorum filiabus, unâ cum communiōe regnorum maritali in Hispania redhibitum, ut nihil in his Galliæ debeat Hispania, Possem addere, quòd si Gallia legem habeat Salicam, quæ ad regias fœminas de terra Salica venire nihil patiatur: esse & Hispaniæ, leges duas, quarum si altera fœminis aditum throni pandat, altera claudat. Nimirum ubi ventum est eò, ut per regis filia nuptiales tædas regnorum splendori, dignitati (quo & æqualitas inter cœtera pertinet) commodo, cœterisque publicis rationibus incendium immineret: ibi aut abstinendum esse regis hæredi periculoso, suspectove Hymenæo, aut Thronum ejurandum. Si prius consultum duxerit, rem ejus integram manere; sin posterior; incommodos populis amores præ paterna hæreditate à sciente volente liberrimè optari. Tanti esse hanc legem Hispanis decere, quanti Salicam suam Gallis. Nec deesse gentes, quæ pari lege & in suorum regum filias usæ sint. Hedwigem suam Poloni, cum Austriaco mallet, Jagelloni nubere iusserunt. Nostrâ etiam ætate magna Princeps, cum, quem populus obtulerat, sponsum fastidisset, eundem successorem sibi dici tulit, quo ipso aut perpetuæ virginitatis, aut regni abdicandi damnata fuit. Quid quòd Galli etiam Annam Britannicam cum Maximiliano Rom. Regi fidem jam dedisset, alienum legere sponsum cœgit? quid quòd in minorum etiam gentium matrimonia reip. obtentu jus sibi sumpserint? Et populis non liceret regiarū hæredū arbitrarios amores ad publicæ salutis aut dignitatis rationes exigere? Equissima ea lex est, subscripta illi, quæ populi salutem supremam esse legem iussit. Nulli adhuc populorum scripta eo nomine dica est. Nihil violenti-

legis Salicæ duritiem geminatâ aliâ duritiæ in se nec meritâ causetur verti? Sed nolo his locis uti, quantumlibet in præsentem causam efficacissimis. Unum dicam. Aequalitas ista inter Austriacos, & Capetinos, inter Hispaniam, Galliamque, quod spectet, digna visa est, quæ renuntiationis necessitatem urgeret, Regibus ad Pyrenæos pacem, connubiumque agentibus, regionum ministrorum utrinque flori, denique populis. Momentum summum facere agnoverunt paciscendo, suadendo, applaudendo. Judicavit idem & ipsa maximè, cujus maximè intererat, Maria Terefia. Tantorum iudicio addere aliquid infania esset, demere piaculum. Quid igitur quo jure, quoque consilio, & æqualitas ista justificandæ renuntiationi facere visa sit, nunc demum supervacaneo labore disputemus? aut quid forensis aliquis declamator secus sibi judicandum audeat sumere? Viget itaque adhuc *æqualitatis* ista ratio, nec Gallum patitur in Hispania regnare.

(5.) *Bonum publicum Hispania.*

Post æqualitatis servandæ iustissimam curam, inter ea, quæ pacti renuntiatorii induxere necessitatem, *Bonum quoque Hispaniarum publicum*, tabulæ numerârunt. Mittamus hîc quoque ambages. Quid sibi voluerit *Bonum* isthoc *publicum*, quodve pertinuerit, pensi in præsens non est indagare. Recurrit enim quod modo dimisimus. Censuere inquam ministri, agnovere Reges consensere populi, esse publicum aliquod bonum Hispaniæ (quin & Galliæ) quod regem Gallum Reginâ Terefiâ natum, Hispaniarû exesse folio jubeat, etiam tunc, quando pluribus Regina editis nulla unionis in propinquo necessitas apparet. Regum istud iudicium pro omni teste, pro omni causarum momento est; illo stare & licet & decet. Erit tamen & in progressu, ubi bonum istud luculentius exponatur.

(6.) *Bonum commune Europa & orbis.*

Publico Hispaniarum congeminârunt regia pacta *commune universi orbis*, Christiani maximè *bonum*. Est nimirum vasta aliqua mundi civitas, in qua singuli liberorum populorum, quique iis præsunt regum, singulos constituunt cives. Civium istorum nescio an remissioris vinculi officium sit, communi magnæ illius civitatis bono, & incolumitati studere, illorum maximè, quorum rationes libertas communis, aut religio, aut vicinia conjunxit, quàm minorum civitatum civibus suæ commo- do, & saluti civitatis intendere. Sanè enim tanta vis est curæ, quæ reges in primis Europæos pro communi urget necessitate, ut eam vel Hispaniæ Ministerium in illo ipso; quod Regi suo suggessit testamento, vi veritatis convictum agnoverit, quando arcendæ Hispaniarum cum Imperio unioni *rationes tum particulares regnorû suorum, tum universales totius Europa* præ oculis habuisse retulit memorantem. Viget autem hodieque ista ratio, nec cum Regina Terefia, nec Gallo seorsim Hispaniis imperante est extincta. Nam quæ ab unione Hispaniarû interiore cum Galliis impendebant mala, eadem nunc quoque impendent, si rex vel domo tantum Gal- lus Hispaniâ porciatur. Ut ut enim de hinc cum fratres, aut fratruales, aut fratrum ne-

potes utrinque regnârint, alter alterius cupiditatibus immodicè velificaturus fortasse non sit: certum tamen est; quousque aut Ludovicus XIV. avus, aut Pater Ludovicus XV. Galliam rexerint (quod in plura futurum iustra humanitus prospicere est) Philippum Andegavensem Hispaniâ potitum, eorum in cætera Europa opprimenda notissimis neque unquam nisi vi urgente desituris molitionibus, si minus exertis semper viribus accessurum, certè, quod ad rem perdendam satis foret, non obnixurum, neque ausurum. Sed & postquam desierint avus & pater in vivis esse, an non seu fratres isti, seu fratruales, quantumcunque in aliis diversi, in vicinia tamen eriscunda primùm, dein opprimenda faciles concurrent? Durat igitur etiamnum istud renuntiatorii pacti fortissimum vinculum, cæteris omnibus Europæ populis enixè curandum; quod etiam nisi falsò inductus Rex Carolus aut nullum fuisse, aut sublatum esse testamentariâ suâ ordinatione judicare nunquam iustinisset. Nec durat modò sed & jam convelli nequit. Quidquid enim Patri paciscenti semel dedit Maria Teresa, id patri acceptatum in jus transivit, sic patri quæsitum, ut vel manibus ejus inhæreat. Hanc enim gloriæ suæ partem longè eximiam etiam cineribus suis quæsitam voluit, ita nimirum de omni Europa meritum esse. Quare etiam nec filia ipsa, si vivam facti pœnituisset, post fata paterna, vel connitente unâ fratre, cæterisque paciscentibus, id jus pot erat auferre, neque nunc filia dudum ad superos translata pacto ullo nepotes possunt.

(7.) Pax Pyrenæa.

Succedit inter regię abdicationis momenta quinto loco *Pax Pyrenæa*. Illud verò Somnium, quæ huc pertinent tabularum concinente, identidemque iteratâ enuntiatione constantissimum est, nec sine matrimonio paci, nec sine renuntiatione matrimonio locum fuisse futurum. Pacem enim volebat Hispania fidam, qualem cum Gallis sibi futuram pridem desperaverat, nisi nexu sanguinis prioriore obsignatam. (Quamvis & hic quoque falsa eventu fuit, quando nexus pacis in bellorum dein solutus est obrentum.) Id ipsum tabulæ omnes loquuntur; sic Reges agnoverunt, ut tandem aliquando modus esset bello, quo gens utraque in mutuum, si minus exitium, certè gravissimam syncopen, universæ per mala, quæ sequi poterant, periculosam Christianæ Reipublicæ, sævire videbatur: Ne verò si venturæ ex nuptiis istis soboli spes in Hispaniâ hæreditarem foret, mala eadem & perniciosius redirent, & creditus mutæ salutis statuminator Hymenæus in alia potiùs omnia abiret, quod ipsum conceptis iterum verbis Teresa, citra suam abdicationem si forer, eventurum testata est: statuta in medium est renuntiatio, quæ Lernæ istius furias coërceret. Tulit itaque pacem Gallia, qualem ab Hispaniis antea nunquam, quamque olim vel per somnium sibi fingere ausa non erat. Cessa est Galliæ regionum, urbium, arcium, vectigalium ea moles, quæ alibi justo propemodùm regno haud absimilis fuisset. Et res ipsa paucis inde annis locuta est, Galliam eâ pace id consecutam esse, ut quæ antea ambiguo semper Marte in unam pugnaverat Hispaniam, unde & impendens (ut non rarò saltem præ se ferebat) exitium quò

conjuraret, non semel vicinorum opem enixissimis officiis, nec sanis undique semper artibus exoraverat; ut inquam illa ipsa Gallia universæ subitò Europæ non pat modò, sed & jam terribilis esset. Beneficium ergo Teresianæ abdicationis & pax ista, & quæ inde orta est Galliaefelicitas fuit, atque etiamnum est. Quamobrem jus & æquum postulat, ut quæ vicissim eâ pace, eâ renuntiatione sibi, regnis, Domui Austriacæ, Europæ omni, quæ sita voluit in pacem consentiens Hispania & Philippus inprimis Rex, ea incon vulsa sint.

(8.) Ratio Religionis.

Nunc ad Religionis convertimur rationes. *Mirum!* inquiet Gallus aliquis, si quem ita cœcitate sit, ut conjunctis dehinc Gallia cum Hispania viribus, velis in meridie splendoris Catholici expurgandam pauca intra lustra scismatibus Europam, exturbandam usque in Asia, Africaque interiora Mahometanam barbariem nequeat prospicere. Enim verò nisi felicior eo nomine conjuncta cum Hispaniis Gallia alibi fortasse sit, quàm nuper solam domi suæ (si quod res est, dicere licet) in plantandis neophytis fuisse perhibent, ambigere piaculum non putem, an admodum acceptabilis ejusmodi messis Catholicæ futura sit Ecclesiæ. Sed nec velle censeri potest Deus, quod à Gallis tanto hiatu promittitur bonum, id ruptis fœderibus & vulturis involationibus, atque perjuriis, & totius disturbio, & combustione Christiani ratis, & immensa sanguinis humani profusione, & profanationibus eorum omniumque sanctissima habemus, quæque sancienda Pyrenææ paci; atque connubio adhibita scimus parari. Infamant ista rem Catholicam, non ornant, augentve. Irrogant etiam injuriam supremo numini, tanquam abbreviata manus ejus, & exhaulta honestioribus rei Catholicæ augendæ mediis omnipotentia ejus penes esset. Dignum quidem esset, eandem Galliam, quæ efferendis alibi schismatibus, dum illo ipso tempore, ridiculâ pietate eadem domi ferro, flammisque visceribus exigere suis fatageret, tantam operam collocavit, pœnitentiâ tandem aliquando ductam, refarcire irrogatam Ecclesiæ cladem, discutereque, sed artibus non malis, quas elevavit nubes. Sed non hoc Gallia in curis est, quæ regionem pro religione sectatur. Nolo autem his immorari exigendis; propiora habemus quæ ad rem faciant. Felicitatem Ecclesiæ promittit Gallia, cujus bona in incerto sunt. Nam quorum eo nomine libertas tum civilis tum conscientia impetitur, eo adhuc numero sunt, ut tam vehementibus acti stimulis, Gallia redhibitori forsan domi suæ sint, quod aliis imponere tantopere sagagit. Certè rupto vel uno ex tanto numero Galliarum terrâ marive repagulo, prorumpet ex omnibus angulis hypocritarum illa multitudo, quas Ludovici Regis Christianissimi pietas fecit, & larvam detrahet. Mala è contrâ, per quæ felicitas ista paranda est, certa sunt, cædes inquam, incendia, desolationes, excidia, horribiles sanguinis humani profusiones, cæteraque omnia bellorum si quæ unquam feralium mala, Altam igitur mentem pactis Pyrenæis fuisse, tenendum est, quando etiam Religionis dandam censuere Teresianam exclusionem. Non abludit à paciscendum perspicua

probè

AUSTRIACUM ASSERTUM.

probè cognovisse, non esse è re Catholicæ Ecclesiæ, unam qualemcunque, intra omnem Christianum orbem dominari aut saltè prædominari potentiâ, quæ si aut hæresi aut scismate implicetur, nota in præcipitiu erat religio. Experta est prisca ætas, unum Arrii Affectum Orienti imperantem, fere omnem in casum dedisse. Et quantum sub Ariminensi Concilio abfuit Occidens? Minimè verò omnium expedit eum dominatum penès Galliam esse. Nulla Gallis, ubi prævalent, immodestior in Romanam Sedem gens est. Specimen ejus dedere septuaginta illi anni, quibus Avenione Romana exulavit aula, quem receptum (qualem simpliciores fingunt) hodieque Romani captivitatem Babylo-nicam vocant; redituram fortassis hæc nostrâ tempestate, & in ipsa Urbis mœniani oc-cyus caveat Italia. Neque ulla gens schismati laxando aptior Gal-lis est, per illa quæ Cleri Gallicani, ex quo Gens Borbonia throno admota est, basilio-latria, & puden-dæ adulationes excogitarunt capita regiæ potestati adversus Sacram muniendæ. Posses-ista veritas pluribus sanciri, ni probè constaret, nemini eam quàm Romanæ ipsi Sedi perspectiorem esse. Hoc igitur cautum voluisse dotale pactum, & Teresiæ Reginæ cum posteris exclusionem credibile est; nec cautum satis esse, si quisquam eorum Hispaniæ præsit rebus, postea ostendemus.

(9.) *Incolunitas Domus Austriacæ.*

His Theresiæ renuntiationis persuasoriis succedit tandem, *Amor in Gentem, Domumque suam*, Austriacam putà, qui affectus penès quemque, sæpe etiam privatorum, cordatissimum, & generosum semper potentissimus esse solet. Grati-tudinis enim erga majores congenita pars, debitumque progenitoribus officium est, ut quæ illi generis amplitudinè, & claritatem in nos protulerunt amplificare, & in futu-ra porrò tempora penès majorum in nepotibus nomen conservare nostrum putemus. Isti hunc affectum Philippus Rex Teresiæ Pater exemplo majorum, tum omni vitâ suâ, tum maximè in conficiendis tabulis filix dotalibus, & ostendit maximum & professus est. Quid verò hunc conficiendi regii sensum affectum tantùm dicam, qui jus etiam propi-us fuit, si bene intelligimus? Dicam rem, quæ in memoriam seculorum revocetur dignissimam. Ferdinandus Archidux Hispaniæ Infans, ille, qui postmodum Primus ejus nominis Imperator Romanorum claruit, Philippi Primi Austriaci, & Joannæ Castiliæ Regum filius secundò genitus, postquam & antea diu, & uno adhuc ante avi materni Ferdinandi Catholici obitum quadrihorio, ob natale Hispanum solum, Hispanam oris speciem, Hispanos mores, & educationem, universæ maternæ successioni, hoc est His-panorum monarchiæ destinatus fuisset: ministrorum tandem suasu, ultimâ avi jam propè animam agentis voluntate postquam Phil-ppus pater pridem vivis excefferat, Joanna mater mentis ægritudine rebus præesse nequireret, Carolo in Belgis tunc agen-ti, quem ætatis vocabat privilegium, loco cedere jussus fuit. Cautum tamen, ut quæ Regum potentissimorum nepotem, filium, fratrem deceret, ex longè amplissima avo-rum, aviarumque hæreditate portionem ferret. Communi tunc orbis, a vique ipsius

paterni Maximiliani Cæsaris iudicio, saltem & Austriacæ gentilitiæ in Superiori Germania ditiones, & florentissimæ Belgii Provinciæ cum Romano Imperio ei promittebantur. Tam propinquam rursus haud pœnitendæ potentiæ spem, non magis quàm prioris per Hispanias promissæ magnitudinis non poterat utique Ferdinandus postea ignorare. Didicerat præterea tum ex priscis, tum propioribus Hispanorum Regum gestis, conjuncta identidem Castiliæ, Legionis, Navarræ, Galliciæ, Aragoniæ, nunc bina, nunc terna, quaternave, una in Domo uno sub capite regna ferè iterum, tenuibus etiam adhuc Hispaniarum rebus pro numero regiæ sobolis in diversa abiisse. Jam igitur florentibus rebus se præterito in natu majorem omnia conferri, ac jus novum in se penè primùm statui, fortassis haud injuriâ poterat queri. Præterea fugere eundem non poterat Ferdinandi Catholici, & Isabellæ Castiliæ tum Principis, dotalia pacta priora aliquando tulisse, ut si filii duo eo matrimonio procrearentur, major Castiliam, qui posterior Aragoniam cum annexis quamque regnis, atque Dominiis tenerent. Casus ille non tum quidem, sed in nepotibus, Carolo & Ferdinando se explicuerat. Sed Regum mutata dein voluntas in hoc quoque inclementior in Ferdinandum fuit, quando, ut Galliciæ post Anglos ejectos monarchiæ par Hispania confurgeret, divisionem posthac prohibuere. His tamen omnibus pensis non habitis, dedit Ferdinandus ille amoris Domûs, gentisque splendori suæ, primùm ut Maximiliano avo paterno sententiam & ipso mutante, Carolum fratrem Electoribus ad Imperiale fastigium (quod postea eventus probavit) commendari, dein à fratre etiam Burgundicâ hæreditate se excludi patienter ferret, solâ Austriacâ priscâ per Noricos, Vindelicosque, & pro pristina quidem spe tenui sorte contentus. (Hungariam enim Pannoniamque Annæ Jagellonicæ nuptiis deinde tulit.) Tam generosi amoris redhospitium fore creditum est, si Carolus fratrem suæ stirpis, Hispaniarum successionem tutam faceret. Inde & factum est, ut nisi gentilis Austriacus majorem natu Hispani Regis filiam domum duceret, si quæ primogenita alibi elocaretur, hæc Hispaniarum hæreditatem ejuraret. Inde est, quod cum Maximilianus Archidux Ferdinandi filius dein Cæsar, Mariam Caroli Imperatoris, Albertus Archidux Maximiliani ejusdem filius Isabellam Philippi II. Regis primogenitas sibi despondissent, hæreditariæ ejurationis mentio facta sit nulla. Contrâ cum Anna & Maria Teresia Austriacæ postea in Galliæ Regum concederent thoros, ejuratio ista non jam amplius precariæ liberalitatis, sed juris optimi vi, atque virtute, & ex dudum antè concepta majorum providentiâ, ut tabulis dotalibus inferretur, à Philippo III. & IV. consummatissimæ prohibitatis Regibus sollicitè curatum est. Hoc inquam juris & æqui, & gratitudinis urgentissimo vinculo, accedente præterea in Domum suam, cui omnia debebat, tenerissimo affectu, nec non cæterarum, quas explicavimus rationum potentissimis momentis, adducta est Maria Teresia, ut propositam sibi ex Patris, Sponsique etiam sententiæ pacto convento confirmata, sui suorumque exclusionem etiam alacris amplecteretur, & sacramento, si quod unquam hinc facerrimè dicto obsignaret. Id non Patri modò Philippo pro se, Dometque

sua acceptatum est, sed & Regina ipsa renuntians eam Domûs suæ incolumitatem sibi datam cupivit; quam post diem suum non proles, non frater Rex, non mutuus amborum, vel etiam communis cum populo consensus, si vel eorum omnium in Austriam affectus mutaret, solvere idonei essent.

(10.) *Unioni Hispaniarum cum Gallia evitanda Caroli R. testamento neutquam cautum est.*

Perspicium nunc igitur, opinor, factum est, animam exclusionis Terefianæ nequaquam unam illam Hispaniarum cum Gallia unionis præveniendæ curam fuisse, quam tamen Ministrorum pauci illi testamentariæ sui regis ordinationi in titulum justificum quàm præfigere, tam affingere non dubitarunt. Quamobrem ad illud me confero quod secundo loco demonstrandum sumpsi, illam nempe ipsam *unionem cum Gallia instare adhuc Hispaniæ, esto Burgundionum Duce in spem Gallicæ successionis Hispaniæ excluso, Andegavenfis Dux seorsim tantisper ibi terrarum imperet.* Manifestissimum hoc, quin & istud dabo, vix aliâ expeditiore viâ, quam quæ inita nunc Hispanis est, eam unionem properari potuisse. Neque difficultis rem demonstrationis putemus; paucis veritas eget. Notissimum, idque, si alia deforent, vel ex illis Gallici ingenii monstrosi partibus, qui tum toto terè superiori seculo prodierunt, tum à triginta, aut quod excedit annis nostram maximè infamârunt ætatem, hoc Gallorum, si minùs doctâ meliùs conscientiâ, certè calamisque armisque ratum Juris axioma est, *regnorum ejurationes, si quidem, quod tamen, & ipsum ægerimè largiuntur, ejurantem ligent, certè ad posteros non pertinere.* Quâ id, quàmque falsâ juris specie in medium statuant, postea videbimus; nec enim ista hujus loci indagatio est, sed quod Galli ut verissimum quantâcunque vicinorum injuriâ ore metiuntur, manu tuentur. Hac igitur sedente Gallorum pectoribus legum perversione, quid putes profecerint adversùs tam invisam cum Galliis unionem infelici suâ sagacitate Hispani, missò Burgundo Andegavensem sibi regem accersentes? Nam ex ista Gallorum nova jurisprudentia Burgundiæ Ducis posteritas legitima, patris Andegavensem in Hispania sua regnare patientis facilitatem sibi fraudi esse potuisse pertinacissimè insciabitur. Regnandi sortem ex Hispaniæ legibus primogenitorum esse contendet, sibi proinde debitam, nulloque juris, nullo pactorum obtentu violabilem. Primogenitum igitur cum & in Galliis fors regnandi postulet, jam palàm est, ex Gallorum disciplina eundem de hinc quem Galliæ, & Hispaniæ regem esse oportere. Primus iste quidem unionis cum Gallia gradus erit, quòd uno capite, manente cœterùm singulis suâ seorsim autocratiâ, tantisper utraque regatur Monarchia. Sed paulò post ad alterum quoque gradum res promovebitur, qui unionis intimæ est, qui que Hispaniam Gallici regni provinciâ esse coget. Etenim habet aliam quoque legem Gallia, paris cum priore, quàm sanctitatis, tam virtutis. *Quidquid Galliarum reges decennio omnino uno quòtè, nec interruptè possederunt, id citra quamvis aliam juris gentium solennitatem eâ ipsâ possessione Gallia regio do-*

manio *quaesitum* esse lex ista fert. Adversus hanc pestem nulla salus. Eâ enim præ cæteris gentibus nobilitate, præstantiâque est Gallica natio, ut ad ejus solem cætera omnia condantur luminaria, ejusque radiis mergantur, esto, Gallis de antiquitate, amplitudine, gloria concedant nihil, & pari undique autocratiâ in illum diem sint usa, quam nec belli amiserint jure, nec pactis abdicârint, nec pro derelicta habitam dimiserint. Omnium equidem perverissimâ juxtâ, atque stultissimâ est jurisprudentia isthæc, sed quam Galli non intrepidè minùs quàm superiorem tuentur, ac unde cum effectu tueantur, affatim sibi esse jaçant. Habet itaque, suum jam sibi fatum Hispania, non Jovis quidem diphtheræ, sed testamento suo regio inscriptum. Sub jugum Gallicum concessura aliquando est, si quidem Burgundi perennaturâ posteritas. Sin minùs; eo promptior in interitum lapsus est. Andium enim Dux, imò Gallia, omnium interea portuum, urbium, castellorum, limicum, per Hispanias, Italiâ, Belgiumque, in Orbe novo, (quòd nunc properatò cuncta feruntur) Gallico milite infessorum potens, an si post Burgundum ad Gallicum vocetur solium, tam opimum dimissurus sit patrimonium? Credat equidem Judæus Apella, aut cui volupe est decipi! Unus Antiochus fuit, qui Asiâ citeriore à Romanis exutus gratias egit, quòd eorum beneficio tam molestâ procuratione liberatus esset. Philippus Andegavensis injuriam reputabit eâ vecordiâ censerî. Ast, *Caroli Regis testamentum sic jubet!* Cujus scilicet jussâ quàm effusissimis Galli cachinnis eludent, sic erudiendos fuisse Phryges dicitur. Multò autem minùs Burgundus ipse casu aliquo fratrum utriusque superstes, ex testamentaria lege reddendâ Carolo Austriaco Monarchiæ reum se agi feret. Non eò pertinuisse causabit nuperam Carolini testamenti agnitionem, sibi, patrique, & avo admittam, quæ summùm in Andium tantùm Ducis gratiam, deservit sic loquente agnitionis declaratoriâ facta sit. Is verò quandoquidem cum Delphino ex hac luce abierit, jam in se unum collectum esse jus omne in Hispaniam Patris Galliarum Delphini, aviæque Teresiæ, pertendet, quod in cujusquam remotioris gratiam prodigere integrum sibi non sit. *Ast eo pacto sanctissima fœderum, sacramentorumque jura violantur!* quæ scilicet jura Galliarum dudum non aliter ac res ejus ferebant curata; cui jus potius est, quod armorum vocat. Licere Hispanis tunc inquiet, ut si quidem sibi in pactorum illo jure suo tantopere placeant, confidentiamque habeant in ventre, clavam Herculi eripiant.

(11.) *Etiam citra unionem cum Gallia mala unionis ex testamento Carolino Hispanis imminet.*

CERTA igitur manet Hispaniam sua seriùs ocysus cum Gallis unio, idque ipsum promovente, quo maximè vitatam se cupere præferebant Hispaniarum Rectores, Caroli Regis testamento. Sed ut demus insperatâ quadam eventuum benignitate mihiùs aliquanto actum iri cum Hispanis, quàm ut in Gallorum abeant appendices, an Gallo sub Rege protinus & cætera abfuerint mala, propter quæ unio-

nem illam intimam superiorum regum tantopere averfata est pia, & sagax prudentia? Frustra hoc sibi polliceantur, quandoquidem in id non admodum interest, uno capite an uno consilio genti utrique imperetur. Nam & Hispanorum in Senatu superior semper tunc erit Gallia, neque Hispania unquam aula detrectare nunquam non armata Gallorum seu preces seu consilia. Nec sanè vel ipse sibi blandiatur Andium Dux, fidioliores sibi, quam avo, aut patri, aut etiam Bui gundo fratri olim Galliarum regi, futuros Gallos, quos sibi circumdederit ministros. In eorum sententiam Lutetiæ præscriptam pedibus ire quodocunque res Gallorum postulaverit, cum Hispania cogetur. Quid deinde: Gallia si minus protinus, certè ut primò novitas peregrini imperii fuerit mitigata, Gallis inquam aula, Gallis utroque in orbe regna, provinciæ, portus, urbes, & cum munimentis exercitus, limitesque implebuntur, ministris, rectoribus, præfidiis, milite, ducibus, legatis. Galli negotiatores, opificesque argusta facient indigenis, suomet ingenio à mechanicarum tractatione alienis, emporia, oppidaque, medullam omnem Peruvianæ, Hesperiaque in se trahentes opulentia. Gallorum, ut quisque Regi Christianissimo idoneus visus, iustæ in Hispaniam deducuntur coloniæ. Gallorum sub numero Hispanicâ civitate donatorum, ordineque interiorum Senatorio prisca gemet magnatum indigenarum nobilitas, & eminentia, suamque tristis recondet lucem, cristallaque submittit. Tunc ad Gallia institutum matrimoniorum quoque se arbitrum faciet Rex Andegavensis. Ut quæque opulenta se offeret familiarum hæres, Gallico viro in gratiam damnabitur. Contrâ, proceres indigenæ, ut quisque inter populares seu gratiâ seu autoritate, aut domi opibus, amicisve pollens, aut aliunde suspectus fuerit, uxoribus onerabuntur Gallis, quas aut Dominas, aut prægraves factione hostes, vel si remissius agatur, saltem aut in rebus agendis à consiliis, aut familiares patiantur exploratrices. Gallos præterea opimiora expectant sacerdotia, & jam pro uno quem Carolus V. in vitis atque infeliciter imposuerat Toletana in Cathedra Croyo, sexcentos ferent. Galli denique Militarium Ordinum pinguiore ad se rapiunt præbendas. Notissima hæc Gallorum indoles, notissimæ artes sunt. Quocunque vel hospes modò Gallus pedem intulit, ibi, quod Germanorum proverbium est, aut migrare veterem colonum, aut Dominum ferre necesse est; prima hæc Gallici lex hospitii est. Quid igitur ubi non hospes ultro adest Gallus, sed cum popularibus suis spontaneâ populorum imprudentiâ vocatus, & exoratus? Ipsam modò Galliam intueantur Hispani, futurorum apud se expectatione, solliciti. Notissima res est, Gallia proceribus ante proxima secula ex vetustissimo instituto eandem ferme quam nunc Germania Principibus magnitudinem, eundem splendorem, parum abludentia jura fuisse. Perlustres autem hodie vel Diogenis lucernâ Galliam omnem licebit; liberum quidem hominem nullum, necdum ex magna nobilitate quemquam invenies eminentem. Aut extincta pridem sunt clara illa prisca Gallia lumina, quæ utramque historia paginam illustriant, aut servi jam sunt; omnia dominatus occupavit. Jam etiam Parlamenta, quæ vocant, aulae serui ut,

viunt, Catonianum dedocta suffragiorum candorem; id enim inter prima post Pacem Pyrenæam potentia rudimenta fuit. Quin & regii agnati, coronæ per natalium sortem candidati in documentum, atque exemplum adstrictissimi formantur obsequii, cujus unam sibi gloriam relictam sciunt; id natales eorum postulare monentur. Qualem igitur Gallum regem ex Ludovici XIV. manumissum pedagogo sibi spondeant Hispani? Ne falli sint, sic paucis habento: Pro temperato, quo hæctenus res Hispana curata est imperio, ad Galliæ pedem exiget universam Rex Borbonius. Nec è longinquo velut cunctabundum paulatim se insnuat malum, Gallico gradu citatum jam ante fores, jam in ipsis visceribus est. Insubriam, Belgium, jam tenent Galli; Pyrenææ fauces ad mediterraneum, ad oceanum reclusæ Gallis insidentur. Gadibus cum freto Herculeo in pedicas parantur Gallicæ arces; jam nova cum Abydo Sestum expectant. Jam ex Tarracoenis legiones in penitiora evocatæ, ut imminentibus ætate hostium classibus Barcinoni Gallico præsidio muniendæ obtentus aliquis sit. Jam imminet dies, quo stupebit Hispania, tam citò in Galliam verti se potuisse; metamorphosi, qualem hæctenus nec vel poeticum ullum ingenium somnare sustinuit. Hoccine verò illud est, quod tabulæ dotales, quod renuntiatoriæ iteratò inculcant, præter alias justas causas etiam idè prohibitam velle utriusque Monarchiæ unionem, *ut proprio quoque splendore, propria fulgeat Majestate gloriæque gestorum; ut civium peregrinos a versantium dominatus parcatur amaroribus, ut ne dignitas Hispania delibetur* &c. Quid quòd à paucis illis, qui clavum Hispaniarum tantisper tractarunt, exortus jam tum ab initio Rex Christianissimus, ut quæ veller, omnes per vastissimum Monarchiæ ambitum, provinciarum, arcium, copiarum militarium, Præsides, Prætoresque non consultis Hispaniæ Rectoribus juberet? Quid quòd Belgio regendo destinatum ajunt sanguinis Gallici Principem? Quid quòd novissimè efflagitatum sit, velit jubeat Rex Galliarum Legatum suum senatui supremo suffragii ferendi causâ interesse? An quam nunc præitant Rectores Ludovico Regi cœcæ fidem obsequiumque eam Philippus scilicet nepos dehinc detrectet? An autem stare sic possit juxta Gallicam Hispaniæ Majestas? O tempora ô mores exclamet aliquis cum Tullio! ô admirandam juxtâ, & deplorabilem catastrophem! ô rerum hominumque conversionem, ni veritas in ipsos insiliret oculos, omni fide majorem! Utque adeone etiam in Cappadoces degenerare Hispaniâ Rectoribus suis jubentur, ut servituti se natos fateantur, ut servituti se natos fateantur, ut servitutem ulro flagitatam in beneficiis numerent! O ut Ferdinandus aliquis Catholicus, aut Carolus Imp. aut Philippus Secundus regum Sagacissimi à Superis in hæc terrena revertantur! an putes scrutantibus agnoscendos in popularibus suis nepotes militum suorum, quorum fide, virtute, & famæ per honesta, tum publicè tum privatim parandæ studio terror Hispaniæ in utrumque orbem illatus est? Sed ista quidem mala Hispaniam privatim prement. Sed quid reliquam Europam, quid orbem cœterum, quorum incolumitatem cum Galliæ; Hispaniarumque unionem stare non posse professi sunt Reges? Iliades malorum irruent etiam citra hanc unionem, eâ quidem, quâ

Hispaniarum Rectores rem auspiciati sunt viâ; sed quas alibi tractandas hîc loci referre non attinet.

(12.) *Mala unionis etiam citra unionem ventura, certa sunt.*

Define, ait mihi aliquis, *define ultima omnia ominari quando vatem hodie profireri, funestum imprimis, ambigua in eventu fama est. Timeri fortassis aliqua posset certi nihil apparere. Nec ferre tamen leges humanitatis, ut incerti metus mali, de aliena probitate iudicium praecipiet. Quin potius bene sperandum de hominibus, nec continuo pro eventuris habenda esse, quae evenire possunt. Inter os & offans multa posse intercedere. Nec aum omnem Gallis decoctam esse fidem, &c.* Inania verò sunt ista, ipsi quoque etiam Regibus pridem damnata, quando pactis dotibus, ac renuneratoriis diserte indicantibus, ideo Tereciam cum posteris Gallis Hispanâ necessariò excludendam esse professi sunt, quòd tutius sit, *prævenire mala, quàm post causam vulneratam remedium querere.* Voluere nimirum, ut nec si veller, peccare Gallia posset; ut non certæ modò ex Gallia cladi, sed & fortuitæ calamitati obex, ut vel periculo mali, ut & timori consultum esset. Noluere Reges ut cives Hispani sub Rege Gallo precariæ libertatis spiritum traherent; noluere & cæteræ Europæ salutem ab aliena pendere modestia. Nôrat utique Rex Philippus, nôrant majores, quàm immodestus alienæ libertatis custos esset Gallus. An autem communi salutem consulere sic volentibus, ipsâ etiam in conditionem promittente Galliâ, liberum fortasse non erat? jure utique optimo maximo volentibus liberrimum erat. Equid verò etiam ambigat quisquam sanus Gallorum consilia in universalem jam dudum intenta fuisse, ac etiam non esse monarchiam? Cùm Rex Franciscus Valefius Intubriam subegisset in spem securitæ paulò post utriusque Siciliae; cùm apparatus in hoc jam fierent; cùm deinde, & Imperium Romanum procuraretur; jam tum si Gallia, Italia, Germaniæ potens fieret, jam tum inquam, vastissimarum cogitationum Rex, arbitrium Europæ spe devoraverat. Obstetit tunc quidem Caroli V. fortuna. Secuti dein Franciscum quatuor ex ordine sunt reges, quos impar rebus magnis ingenium, turbæ intestinæ, & potentia Hispanorum sub Philippo II. ut unque adhuc integra dominatu provehendo prohibuere. Sed ut primùm vertente seculo decimo sexto Henricus Borbonius Rex domesticis explicatus turbis, regno pacato, ætario in sufficientiam stipendiorum rectè ordinato, confirmatam vidit potentiam: mox Renp. suam Christianam excludere orsus est. Haud aliàs unquam in Europæ imperum ut occutiùs callidiùsque sic efficacius itum est. Sed jam accincto mors inopinata, & truculenta consiliorum unâ vitæque flum abruptit. Ludovici filii, suo pte ingenio mitis in itia puerities ejus, & muliebres matris gubernium, ministrorum etiam, qui matrem proximè secuti sunt, indoles non facta rebus novandis, à turbanda Europa abstinit. Ut verò ejusdem juvenus in Richelii Cardinalis ministerium incidit, resumpra illico sunt Francisci, atque Henrici, neque in hunc dein diem deposita consilia. Domi primùm Richelius intestinum carcinoma fractis ex integro Reformatorum, ut vocant, viribus, & Rupellâ caprâ compefcuit. Dein gratia in

res majores accurato, Germaniæ calamitates scdere, auxiliisque gallicis auxit; Batavos non, ut antea, remissè, sed justis dehinc exercitibus juvit; non in Belgio tantum, Alpibusque, & Insurbria Hispaniam honestiore Marte, sed & in Tarraconensi, & in Lusitania insidiis, atque seditionibus aggressus est. Jam tum Hispanicâ potentiam, probè, palàm, ac sine spe redintegrationis in casum datâ, non desinebat tamen Richelius per quatuor orbis plagas, adversus imminentem ab Austriacis catholicorum dominatum adhuc declamare. Quod si mens non læva fuisset, orbis tunc ludibrio habitus deprehendisset utique jam tum dominatum istum, non aliunde magis, quàm è gallia timendum esse. Richelii stamen profecutus est Mazarinus ejus, breve exilium plus Galliarum profuit, quàm antecedens aliquot annorum ministerium; propius nimirum, & coram exploratis Germanorum rebus, animisque & morbis; quo dein mirè profecit. Ludovici tandem Decimi Quarti jam sine arbitris regnum neglectisque pactis toties resumpta, & semper cum incremento bella, & illud nuper falsæ divisionis specie cum Batavis Britannia, provecum interea quò destinaverat, Carolini testamenti molimen, ejusdemque properata contra Britannicum fœdus agnitio, & approbatio, constans præterea tanquam in potestate esset fortuna, bellicorum apparatus nunquam antehac visæ moles, tributorum ad summum perducta affluentia, commerciorum florentissimus cursus, inde nata opulentia; hæc dico si quem dubium sinant, an tam pulchro in stadio profecutura cursum sit Gallia, nã ille dignissimus est, qui Anticyras navigare jubeatur. Et ista quidem in fania si latius grassata fuerit, unum dixisse pro omnibus fuerit: sic nimirum si res agatur, nullam gentibus quietem fore, donec in unius gentis, Capetinæ putâ, patrimonium omnes concefferint.

(13.) *Pacta dotalia, & exclusoria disertè obloquuntur Caroli R. testamento.*

Nolo itaque his diutius immorari demonstrandis. Ad illud transeamus, quod quarto loco ostendendum est, ipsis inquam pactis voce clarissimâ refelli, confundique illos, qui negare audeant, pertinuisse renuntiationem ad casum, qui nunc se offerat, illum nempe, quo Mariæ Terefiæ plures susciperentur filii aut ex filiis nepotes, quorum alter Galliarum alter Hispaniarum, seorsim quisque præesse possit. Audiamus ante omnia Regnam à limine renuntiationis suæ in hæc verba loquentem.

Et quandoquidem communi consensu (Regum) velut in rem apprime utilem, maturâ deliberatione præmissâ conventum est, &c. ME, PROLESQUE MEAS DESCENDENTES ex hoc matrimonio jure omni, speque in regna, status, atque Dominia Hispanica absolutè exclusas; eorumque capessendorum inhabiles fore, &c. Audin non modò, si proles Reginæ susciperetur una, quæ, si mas esset, unionis necessitatem protinus induceret, eam successione expertem esse pacifcentes, voluere: verum etiam, si plures Ludovico pareret, omnes hæreditate arcendas, ejusque ad eundem inhabiles fore juravit Regina, postquam in idem convenissent Reges, Proles uti-

AUSTRIACUM ASSERTUM.

19

que meam ait, non prolem meam. Addit insuper descendentes, ne forte primo gradu progenerationis lege impacti impletam puremus. Audiamus verò in tabulis dotabilibus ipsos & Reges. Ajunt illi quinto pactorum articulo: *Placuit, &c. Serenissimam Infantem Mariam Teresiam, ejus liberos, mares, feminas, eorumque descendentes, non primogenitos modo, sed & secundo, tertio, quarto, editos partu, quocumque generationis gradu fuerint, semper, ac omni tempore à successione exclusos esse.* Quid verò his clarius? quid in rem præsentem efficacius? An adhuc, quod testamentum regium loqui nuper coactum est, pactum renuntiatorium ad illum, qui nunc se obtulit, casum, non spectavit? an frustra plurali sermone *prolium, & liberorum*, an utriusque *sexus*, an partuum *primi, secundi, tertii, quarti, &c.* an sine discrimine *descendentium, an graduum qualiumcunque* an, inquam, frustra horum omnium illata tabulis expressa, nec non iterata mentio est? an plures unâ proles esse poterant, quin semper altera Gallis, altera Hispanis, separatis imperare possent rationibus? an cuiquam paciscentium hoc non occurrere? Et exclusæ tamen quantocumque numero qualicumque gradu, partu, sexu, omnes fuerunt. Nequaquam igitur per Reges, & pacta licuit eâ incedere, quâ nunc cœptum est, fœderibus eludendis viâ. Porro ut nec *descendentium, nec qualiumcunque graduum* tabulæ disertè meminissent, sed filiorum tantum an tunc pacta exclusoria ad nepotes Regiæ Teresiæ pertinuisse quisquam sine rubore inficiaretur? an quisquam plures Regiæ ipsius utero editos, Caroloque Regi superstites successionis inhabiles, quod ex tabulis necesse erat, falsus fasset, & asserere tamen ausus, si quando plures ex filio, unico illo quidem, nati fuerint eidem Regiæ ad Superos translatae nepotes, eos non omnes esse prohibendos? An fortè non par utrinque erat ratio exclusionis? Erat utique manifestissima. Nam si duos Regina superstites enixa fuisset filios, poterat & tunc uterque seorsim regnare; sed unionis cum Gallia periculum, & cœtera mala pactis memorata id passa non sunt. Nunc, cum Delphino nati sunt filii plures, Regiæ nepotes, idem unionis periculum, eadem mala impendent, manentque & reliqua, quæ exclusionem volvere momenta, si quisquam eorum sceptro potiatur Hispano. Par ergo utrinque causa est. Nec enim aut nepotes meliore præ filiis jure hîc censendos credimus, aut periculum à nepote, quàm à filio in Hispaniis regnante minus. Unum itaque necesse est mecum agnoscant omnes, aut Philippum, & Ludovicum Reges cum Filia sponsoque Maria Teresia insaniarunt, (sit verbo audaci tantisper venia) quando qualicumque numero filiis Regiæ a vitæ Hispaniæ aditum volvere clausum, ne populis, ne honori gentis, ne Domui Austriæ, rei denique Europæ universæ fraudi eorum sitcessio esset: aut nunc insaniunt, qui tribus è Delphino nepotibus natis, uno dempto, reliquos regnare in Hispania pactis fraudi non esse judicant. Quis verò Reges quis illius ætatis Regum administratos insaniæ damnet, ut illis placeat, qui hodie demum alienissimâ interpretatione pactis vim facere, nec ea ad præsentem spectare casum primi asserere ausi sunt?

Ut verò isthanc controversiâ partem magis adhuc urgeam, utrum Regum Plu-

ageretur, necdum utero conceptus erat) quæ pacti exclusorii mens fuerit, magis calluisse censeas? Patrem opinor. Ast ille testamento suo (inter quod, & pactum antea initum, totum quinquennium decurrerat) post Carolum filium, tunc quadrimulum, sine medio Margaritam natu minore filiam, inde Leopoldum Augustum successores nuncupavit. Si quod posteritati Tereſianæ (quam numerosam futuram jam tum probata repetitis partibus Reginae fecunditas sperare jubebat) in qualemcunque casum ex pacto jus superesse Philippus Rex credidisset, ea utique proximo post Carolum loco, repræsentationis jure vocanda erat; non vocata iudicium Philippi Regis de mente pactorum clarissimè prodidit. Ulterius provehor. Reginae galliarum Annæ pactum renuntiatorium Tereſiano pacto Caroli Regis testamentum nuperum mox à limine articuli successorii æquavit. Anna autem Regina duos enixa est filios adhuc superstites, Ludovicum Regem cum fratre Philippo Aurelianensium Duce. Ex testamenti igitur Carolini sententia Philippus iste Aureliani Dux, aliquo casu, si quando scilicet nulla Caroli, nulla Tereſiæ, nulla Margaritæ posteritas fuisset, poterat regnare, Ludovico fratre in Galliis dominante. Ista verò mens pacti si fuit, cur Philippus Dux Philippi Regis testamento non & ipse insertus? Cur non mox post Margaritam debito maternis natalibus loco, hæres vocatus? Cur post Margaritam ejusque posteros nemine medio Leopoldus Cæsar, Ducesque etiam Sabaudia vocavit? Probè inquam noverat Philippus Rex Annæ sororis perinde ac Tereſiæ filia exclusionem puram esse, nec quemquam gallum, ipsis natum quocunque casu in Hispaniis regem ferre. Testamentum itaque Caroli Regis plus hic Rege Philippo, qui pacto utriusque concinnando, quippe compacificens, ipse interfuit, sapere nec debebat, nec poterat.

(14.) *Totum testamenti Regii fundamentum evertitur.*

Ingeret tandem adhuc fortè aliquis, constare equidem ex pactorum litera regionum, omnem Maria Tereſiæ posteritatem, etiam quemcunque in casum Hispanicâ hereditate exclusam, nec esse, ut hoc negetur. At verò unius metu unionis decretum sic esse, quam inevitabilem Reges crediderint. Nec succurrisse tunc eorum memoria, extare adhuc rationem, quâ aliquis Tereſiâ, & Ludovico natus in Hispania regnare citra unionis periculum posset; quæ si Regibus, cum paciscerentur suboluisse ratio, aliter profectò statuturos fuisse. Succurrisse autem eam testamento Carolino, & prehensam esse. Hanc igitur omnino sequendam ex ipsorum etiam Regum præsumpta sententia; cum mente legum, atque pactorum standum sit, non literâ, non voce. Est profectò, cur gratias habeant Reges, paucis illis testamenti Carolini fabris in hunc argumentibus modum. Est enim argumentatio isthæc totius testamenti medulla; sed spectemus quo fructu ingesta. Oculatissimi fuerunt Reges in Maria Tereſia, si post sterile in Gallia conjugium viduitas obtigisset, si rediisset in patriam, cæteramque ætatem aut vidua, aut ex fratris arbitrio repetitis extra Galliam nuptiis egisset, in paternam omnem successionem velut postliminiò restituenda. Oculatissimi etiam

tamen cum ex Salica quam volunt lege, nulla sit de terra Salica hæreditas, si in Hispaniam translata maritus non gallos elegerint, abfuiſſet utique ſic quoque Gallicæ unionis neceſſitas. In his inquam, prævidendis & ordinandis oculatiſſimi fuerunt cum Adminiſtris ſuis Reges. In prævidenda autem ea ſuccedendi ratione, quam pauci aliqui Carolino teſtamento inſuerunt, Reges iidem bardi prorsus hebetesque & cæci fuerunt, ſi quidem arguentibus iſtis fides. Poſt vexata quadraginta totis annis paucorum iſtorum cerebella, inventa tandem eſt ſucceſſionis ratio, quæ ſcilicet capram & caules ſeruet; quæ natus ex Thereſia Gallus regnare in Hispania citra unionis diſcrimen queat. O verò mortalium imprudentiſſimos, qui ſomnio ſibi ſuo, tantopere placent! qui plus ſe ſapere Regibus & illius ætatis miniſterio ſibi perſuadent! Nolo repetere, quòd non unionis tantum neceſſitati, ſed & periculo cautum voluerint Reges; quòd quàm egregiè Carolinâ iſtâ ſucceſſionis ratione præſtitum ſit, demonſtratum jam eſt. Unum modò dixiſſe paucis ſufficiat. Præviſſimâ etiam iſta Regibus fuit ſuccedendi ratio, & tamen repudiata. Audiamus iterum, & pactis quidem dotalibus articulo 5. diſertè loquentes: *Excluſi cum Thereſia ſunt omnes filii, & decedentes, maris, & femina, non obſtante, quòd dicant, dicere aut præſendere poſſint, quòd in eorum perſonis NON CONCURRANT, AUT CONSIDERARI POſſINT, RATIONES SALUTIS PUBLICÆ, COETERÆQUE, QUIBUS EXCLUSIO NIXA EST, imò vel tunc ſi omnis Regis Catholici (Philippi quarti) poſerit aſ deficeret, &c.* Habeant igitur ſuam ſibi ſapientiam intempeſtivi iſti, atque alibi quærant, quibus mercem ſuam faciant promercalem.

(15.) *Quid poſſint in ſucceſſore legendo teſtamenta regia, Hispania diviſio.*

Nunc tandem ad teſtamenti regii ex præſcripto nobis ordine ventum eſt ſcrutinium, ut quanta ipſum ſibi jugulando præbeat tela, quanta aliunde veniant, diſpiciamus. Et quidem de regionum factione teſtamento ſum hoc ante omnia tenendum eſt, niſi in patrimonio regum ſint regna, non eſſe in regum poteſtate, pro arbitrio ſuo, ſeu vivos, ſeu teſtamento ſucceſſorem dicere. Illum ſuffragio laudare poſſunt, quem leges regnorum ſucceſſoriæ vocant, aut quem vocari ipſi cenſent. Ejuſmodi autem regnorum, quæ verè in patrimonio ſunt, fuerintve, ambigo equidem an ab omni retro memoria Europa quòdquam noverit. Nam nec illa proſinus in patrimonio ſunt, quæ bello quaſita. Solent enim & tunc victoribus cum victis pacta intercedere, quæ jure gentium ſancta ſunt. Quòd ſi nulla intercedant, primi acquiræntis erit, modum ſucceſſionis tam victis quàm poſteris ſuis præſcribere, privatis modò ſumptibus gesserit bellam. Quam etiam legem tulerit, eam poſteris reſigere non licet, niſi forte aliunde appareat, ſic eam voluiſſe, ut cum omnium denique, quibus jus inde natum eſt, conſenſu, aliter diſponi poſſit. Quòd ſi non privato victoris peculio, ſed civium, quibus jam tum ante victoriam imperabat, aut ſociorum, quibus in belli ducem lectus erat, ſanguine, periculo, ſumptibusque parta ſit præda, & ratio requiritur, & conſenſus, ut ſic poſſit, ut ſic poſſit, ut ſic poſſit.

illud novū accessio fiat, ita quidē, ut si vel in cæteris omnibus suis legibus permittatur isthuc accessorium, in successione tamen causa legem regni superioribus sequi necesse sit, ni aliter, & ipsum pactis provisum. Posteriore autem casu sociorum communis præda erit, communi consensu summi imperii deferendi ratio ordinanda. Regna igitur patrimonialia ignorat Hispanorum Monarchia. Ejus omnem ferè economiam duo regna majora absolvunt, Castilia cum Aragonia. Illud postquam cū Legionis regno, & Asturia jure sanguinis concrevit, Castiliā novā Galliciā, Murciā, Cordubā Bæticā, Granatā, littus Africum, Navarram, Indias occidentales armis suas fecit. Aragoniæ Valentia, Baleares, Sardinia, Sicilia, Catalonia, similiter accreverunt. Accrescere eidem debebat & Neapolis Rege Alphonso Sapiente subacta, sed qui victoriā abusus eam Ferdinando, notho testamento legavit, freudentibus Aragoniis, Joanne Fratre dissimulare coacto, inde turbis domi natis distento. Sed Ferdinandus Catholicus Alphonsi ex fratre Joanne nepos multis pōst annis progeniem spuriam prædā malè partā exiit, Neapolin Aragoniæ conjunxit. Utebat verò hoc ipsum tunc Castellanos quorum potissimū operā atque virtute, & sumptibus à Ferdinando non Alphonsi modò Sapientis posteritas, sed & mox Galli regno Neapolitano expulsi fuerunt. Ferdinandi tamen sententia tenuit.

(1.) *Quid auctoritatis testamento Carolino in successione Hispania.*

QUæ cum ita se habeant, in aperto jam est, regi Hispaniarum circa successionem testamento regendam nequaquam nullis adstrictum legibus esse arbitrium. Nam si ve hereditaria sint quibus præest regna (hereditaria autem, quæ passim vocantur, à patrimonialibus diversissima sunt) si ve linearum venientia jure, lex successoria utrobique dominatur. Lex autem ista aliud nihil est, quàm pactum inter primum plerumque regni acquirentem, & populum qui se ejus potestati commisit, initum, aut postea quoque inter regnantem, populumque seu tacito, seu expresso consensu coalitum. Pater igitur, quod si de sensu pacti dubium incidat, nec regis nec populi seorsim judicium propriè esse, adeoque nec testamento litem, si quæ sit absolvi, illi ve, qui jus succedendi sibi vindicant, desinitoriè detrahi istorum consensu quidquam posse. Novo itaque pacto, quo prius illustretur, opus tunc erit. Et si quidem tota regnatrice, regnumve petens familia unius capite stet, in expedito res erit. Nam, in quod regi cum populo tunc convenietur, id ratum erit. Sin in plura abierit capita regia domus, eorum omnia in pacto declarando suffragium est, ne quid scilicet regē populūque agatur, quod fraudi cæteris sit. Ut primū enim quisque de regnatrice familia in censu humanitatis venit, ut vel natus necdum esset, jure successionis quod ex pacto primævo quæsitum habet, invitus aut certè immeritus dejici nequit. Non igitur dicimus nullam omnimodò regionum testamentorum in successore nuncupando vim esse. Est utique aliqua, sed non absoluta. Est nimirum & regi suffragium suum dubio oborto, ut populo, ut cæ-

net, quibusque suum. Suffragium porrò suum rex in vivis explicet, an ultimâ voluntate, perinde est. Suffragium verò illud est, non quale in judiciis, aut collegiis obtinet, ubi pluralitas consentientium cæteros trahit, sed quale liberè paciscentium esse solet, quo nemo dissentiens cæterorum arbitrio stare tenetur. Horum enim quemquam judicem sibi cum potestate cogendi datum jure gentium ignorat. Manifestum itaque est, quousque Carolini testamenti autoritas præsentem in causa protendi summum possit, est, id numeris omnibus absolutissimæ sinceritatis foret, quod deinde indagabimus. Nam ultra unius è paciscentium collegio suffragium, hoc est sine facultate decisiva, & coactiva judicium, vim suam exerere, jura gentium, unde æstimanda sunt ejusmodi controversiarum merita, non patiuntur.

(17.) *Quid peccaverit Carolus Rex in testamentum paternum, & in suum.*

Illud porrò hîc quæri maximè refert, an si priorum regum aliquis suam de regni successione explicaverit mentem, successori regi ab ea sententia liceat recedere? Distinctione utendum censeo, an rex, qui prior se explicuit pactum successorium ipse cum populo, cumque cæteris quorum interest inierit an secus. Si prius; quandoquidem tota vis pactorum mente paciscentium verbis explicatâ nitatur, nemini autem quid mentis regi paciscenti fuerit ipso magis constare, nemo melius explicare possit: dubium non est, successoris esse, sensum antecessoris sui ita tueri, quàm ipse qui pepigerat, si superesset, maximè tuiturus erat, nec recedere ab eo posse, maximè ubi etiam jus tertio quæsitum ab ea sententia suspensum est. Sin de pacto antiquo rex antecessor, quid sibi sententiæ esset explicaverit, cum falli circa factum alienum humanum sit: non utique in eandem protinus sententiam pedibus ire rex successor cogatur. Incauta tamen antecessoris sui impetitione in prudentiam, bonumque publicum gravissimè peccari à successore indubium est, maximè cum superioris integritas nemini fuerit suspecta.

Duplex itaque adversus Philippum Quarti testamentum peccavit nupera Carolini innovatio. Primò enim Philippus Pater in exclusione Reginæ Teresiæ stabilienda partes ipse compaciscentis sustinuerat, qui non modo quid sibi mentis paciscentium fuisset, unicè, sed & quid filiæ renuntianti, quid populis suis, præ aliis omnibus optimè, præ Carolo autem filio, tunc ne concepto quidem, quàm maximè callebat. Standum proinde irrefragabiliter ejus testatò factâ explicatione erat. Conditum quoque ejus testamentum est illo ipso porissimum adhuc superstite, conscioque ministrorum collegio, cujus pari conscientia, atque operâ in concinnando pacto Teresiano fuerat usus. Agnoverunt illi omnes unanimi voto sententiam testamenti, & amplexi sunt, cum tabulas mox post obitum testatoris reclusas in Palatio publicassent, justumque, & pactis, legibusque conformem judicassent defuncti sensum. Agnoverunt & populi, postquam per cujusque Senatuum aulam assiduum in singula regna vulgatum fuit. Agnoverunt & illi, quorum intereat, supremum Philippum Quarti de se judicium saluum esse, Leopoldus Cæsar cum Sabaudis à rege successore, &

stratrice, ac Ministerio admoniti, & agnoscendo jus sibi pactis partum, testamento confirmatum, inviolabile fecerunt. Erat & ipsa vox testamenti pacto exclusorio undique consona. Excluserat verò testatoris iudicium omnem non Teresiam modo filiam, sed & Annæ sororis quemcunque in eventum progeniem, pactisque anterioribus exclusum pronuntiârat, quando post Carolum filium Margaritam filiam natu minorem, post hanc Leopoldum Cæsarem, atque Sabaudos, cum post ris quemque suis, in hæreditatem vocavit. Neque licuit igitur Carolo filio hanc Patris convellere sententiam, nec postquam convellere sustinuit, iniuriæ in Austriacos, cæterisque eo facto venienti quodquam ullo jure adjumentum esse potest.

Peccavit itidem contra prudentiam Caroli testamentum, in patrio testamento evertendo. Nam Philippi Patris consummatum diutino, & regiminis, & vitæ decursu cum experientia iudicium, suo postposuit; sinceritatem ejus sub oculos universi orbis delibavit. Non id indecorum modò; ac si arbitrio tunc per morbum perque suggestiones undique liberrimo uti potuisset Carolus, propè impium erat, sed & exemplo perniciosissimum. Nam, si nulla fuit paterni testamenti in filium auctoritas, undenam testimonio ipsi suo Carolus, aut qui Carolo testamenti in hanc formam condendi auctores fuere, vim dehinc aliquam spondere ausint? Anne filii, quàm Patris testamentum meliore sydere conditum auctument? Idem mehercule jus in Caroli factum Caroli successor, ac Carolus in factum Patris fecerat, sibi arrogabit. Sic verò quidnam de cæteris illis in eventum, quo cum Andegavensi Bituricensis improles decesserint, actum iri putemus? Jam ipso Caroli facto sententiam latam Galli tunc clamitabunt. Sic quod saluâ Hispaniarum conditum jactatur testamentum in perniciem verget. Sic precarium omnino, & ex arbitrio Philippi Andegavensis nullum erit etiam Caroli testamentum. En igitur quàm bellè dehinc Hispaniæ rebus consultum, regibus semper de successore sollicitis, nunquam securis, sæpe deceptis, hærede nunquam non incertissimo.

(18.) *Indicia, quæ suggestionibus extortum Carolo testamentum loquuntur.*

AN verò tam inexpectatus regii juxta, & filialis officii cadere potuit in Carolum neglectus? Pietati Austriacæ in majores, charitati in domum suam, amoris in populos innutritus fuerat. Per ipsum non pridem antè, sævientem adhuc bello, non steterat, quin Carolus Archidux in Hispaniam transferretur, hæres Monarchiæ publicè renuntiandus. Petitam etiam Romæ ferunt, pace jam reductâ, & nuperè adhuc à Carolo Rege, utriusque Siciliæ pro Carolo Archiduce investituram. Hanc sibi successorem oprasse, petuisse, alia innumera testantur. An verò his respondit securum paulò post testamentum? Undenam tam repentina mentis, & consiliorum conversio? Dicere sit, quod res est: Carolus Rex sibi relictus, Carolum se Austriacum, & meminerat, & præstiterat; alienæ potestati mancipatus, Carolum istum exuere coactus est. Accipite rem qualem concinentes retulisse accepimus oculos te-

Gallos quidem hostes Carolus Rex omni vitâ, puer, adolescens, juvenis, vir, bello, induciis, pace, in Hispania, Italia, Belgio, Orbe novo, terrâ marique in omnibus denique Europæ aulis, Christianis, Barbaris, fuerat expertus. Bello ultimùm Ryswicentis pacto, ut vana credulitas ferebat, composito, mori saltem in pace cupiebat. Gallis tamen ne vel tunc quidem limiti Hispano hostiliter imminere omitterentibus, nec vivere se in pace potuisse, nec mori in pace tandem posse paulò ante extremum morbum, aliquantùm impatientius indoluit; ignarus etiam tunc adhuc, non ibi locorum, nec ab istis maximè Gallis timendam sibi Galliam esse, Gallis regiam, Gallis sanctiorem Senatum, Gallis ipsum etiam cubiculum suum insideri, Gallis undique se obsessum, ne tunc quidem adhuc percognitum habebat. Premebat paulò inde lectulum doloris, consumptis viribus, attenuato corpuscule, æger spiritus ergastulo se suo emoliri ferè quotidie satagebat. Sed & ibi, sed & tunc Galliam invenit. Sic destitutum, sic cum morte, sic cum iis, quæ mortem sequuntur anxie luctantem, adorta velut ex insidiis conjurata in Austriam ex domesticis Gallis paucorum cohors est. Monuere isti, ventum esse ad illum rerum articulum, quo tandem populorum suorum saluti & securitati consulendum serid sit. Intèresse maximè, ut successor nuncupetur, qui Monarchia, cujus dissolutionem nuperum Gallo-Britannicum fœdus minuetur, continenda par sit. Nuncupandum esse, qui potentiâ fretus suâ, pacem secum afferat, pacem retineat. Non esse autem Hispania, unde hanc sibi spondeat felicitatem, præterquam ex ipsa illa inimica Gallia. Hanc suis conciliet populis Hispaniarum Rex, hanc testamento lege fortunam. Ita successum iri Britannico fœderi nervum; ita abstinendos, qui ad Hispania solium non nisi per bella feralia, per flammâs, atque incendia, perque excidia & incertissimos rerum eventus se admovere queant. Occupandum esse, ne belli jure Hispania aliquando Gallia facta videatur. Ludovicum Regem belli pacisque hætenus arbitrum in Europa fuisse. Ab isthoc Hispania pacem sibi comparet nunc, quando non armorum coacta vi metuye sit, sed liberrimo ducta consilio. Inventurum gratiam esse apud magnanimum Regem consilii candorem. Fiduciam ejus integritati habitam pro aeterno amicitia nexu fore. Nec ipsum tamen vocari Ludovicum oportere, nec filium unicum, nec primogenium nepotem, quos dum superstites fuerint certa maneat Galliarum hæreditas. Probè sibi cognitam esse, non id per Hispania leges licere, non per pacta Terefiana. Aliâ igitur incedendum esse viâ. Legibus istis, pactoque id unum curâ fuisse, ne Hispania cum Gallis intimâ unione coalesceret, ne in Galliarum iret appendicem. Esse autem quo inter Scyllam istam, atque Charibdin tuò navigare sit, si Andium Dux Hispania præponatur seorsim à Gallia regnaturus. Sic venturum Hispania sine motibus regem, nec vel hiscere contrâ ausuris amulis. Sic regnaturam in Hispania citra tam odiosi metum eventus Terefianam progeniem, & sanguinis, graduumque juribus honorem haberi. Sic jus postulare, sic omnino officium erga civos Hispanos, quorum salus ex ore Regis sui ultimùm valedicturi nunc suspensa sit. Sic & reliqua Europe consultum fore, nam & parci tunc timendis aliqui Christiani sanguinis imbribus. Sic sanctæ Religionis poscere rationes; sic denique perpetua Monarchia Hælyonia fore esse. Congemitero hic

ternitatis jam imminentis terrores fuisse, indubium est, quando & sacros expeditioni interfuisse viros tamâ inerebuit. Quòd si eâ juris, officii que larvâ afflicto in corpore, languidâ mente circumventum Regem, tabulis testamenti nomen adjecisse condonandum fortasse humanitati est: iis, ad quos injuria pertinet, fraudi esse non decet. Ferunt etiam viro religioso, qui Regi à SS. Confessionibus fuerat, antequam supremum traheret spiritum, factum esse Carolum, coacto sibi tabularum subscriptionem extortam fuisse. Quidquid ejus sit, traditæ paulò post pollinctoribus regiæ exuvia, resolutum in pituitam cerebrum, attenuatum in subtilis texturæ pelliculam, sine succo & sanguine corculum præbuere; & quemadmodum concinnato Rege acta sit feralis fabula natura ipsa locuta est.

(19.) *Quibus indicis testamentum tumultuariè & inconsultè, nec sibi constante satis judicio factum intelligatur.*

ET ista quidem suspectissimæ sinceritatis, suggestionis, ac inductionis reum cogunt Caroli testamentum. Sunt verò & alia, unde comprehendere est, quæ in eo consuendo acta sunt, tumultuariè, inconsultè, & velut circumactis quadam verigine mentibus acta esse. Nam & pugnantia præbet, quòd immodicorum affectuum, unde veritas profligata est, & præcipitati operis manifestissimum esse indicium solet, ut qui circumveniendis aliis student, suæ ipsæ causæ fiant proditores.

Huc autem primùm facit, quòd ex sententia ordinationis Carolinæ exclusorium Annæ Reginæ pactum Terefiano pacto mox à limine æquatum sit. Id enim hoc sibi volebat, ut cum Anna Regina duos pepererit filios adhuc superstites, ut inquam eorum posteriori, qui Philippus Aurelianensis est, quòd & tum sine periculo unionis regnare in Hispania Borbonius posset, post Terefianam progeniem, proximus in solium gradus esset. Hoc verò si ita est cur igitur Philippus iste seriei successorum testamentariæ illatus non est? Fieri id mox post Bituricensem oportebat. At neminî Hispanorum curæ id fuit. Altissimum de Aureliani Duce Carolino testamento silentium est, & Bituricensi sine medio sublectus fuit Carolus Archidux, cujus jus, ut Annæ prolibus, sic & Terefianis potentius esse, hoc ipso ex rationum utrinque paritate agnitum fuit.

Huic errori congeninus est alter, quo Carolo Archiduci sine prole decessuro subrogati è vestigio Sabaudi sunt, præteritis ex fratre Romanorum Rege sine discrimine nepotibus, quantocunque hi numero forent, indeque conjungendi cum Hispania Imperii, quam malè prætexuerunt, nulla ingrueret necessitas. Huc spectat & tertius error, quòd & Josephi Regis, Carolique Archiducis sororibus, quarum quamque pro natalium ordine fors sua in Hispaniarum successione manet, illis in quas collocatæ fuerint domibus inferenda, successoria in serie locus testamento factus sit nullus, qui tamen ante Sabaudos debebatur. Quodnam verò æquitaris velum, quæ juris species has injurias sanare idonea sit? Et an quisquam sibi persuadeat, tam hostili in suam Domum animo fuisse Carolum Regem, ut, si suæ potestatis, cum testaretur fuisset, post unius Caroli Archiducis aut sterile conjugium, aut secutam orbitatem,

protinus omnem aditu Hispaniarum sciens, prudensque voluerit proscriptam?

Erratum verò in eo genere & quarto est, quando ex omni Domo Sabaudica præter eum, qui hodie linearum jure senior est, cum posteris nemo vocatus. An non verò universa Domus Catharinæ Austriacæ Hispaniarum Infantis progenies est, cujus ideo memoriam testamento suo tam sollicitè insertam voluerat Philippus Quartus? Pertinet ista injuria etiam ad Catharinæ per fœminas prognatos nepotes, quos inter Germania quidem nostra Ferdinandi Bavaricæ Electoris, nec non Ferdinandi Badenæ Marchionis posteritatem numerat.

Nescio denique an non & illud ludibrio dignissimum sit, quòd unius Sabaudicæ Ducis posteritas digna visa, cujus ratio testamenti compilatoribus disertè haberetur; tanquam Andium, Biturigumque Duces, & Carolus Archidux jam nunc sterilitatis damnati fatidicis istis essent.

(20.) *Quid de exclusione Caesaris, & Romanorum Regis sentiendum.*

Quid verò & istud sibi vult, quòd Leopoldum Augustum silentio præteritum, Josephum Regem expresso etiam elogio exclusum Hispaniâ velint? *Ne quo casu Imperatoria dignitas Hispania rationibus incommodet*, inquit, itane verò? An leges Hispaniarum successoriae hanc exceptionem loquuntur? Ecquis paucis istis legislatoribus jus fecit, leges etiam regnorum quas fundamentales vocamus, suo arbitrio interpretandi, interpretando evertendi? Si quodvis veniens cum legitimo successore incommodum, illos, quos lex, ordoque natalium vocat, sine alio facto suo, solio repellere aptum est, quid ergo, ut Rex Gallus Hispaniæ incommodaturâ successione prohiberetur, tot renuntiationibus, tot pactis opus erat? an non ipsâ istâ jurisprudentiâ exclusus erat cum Burgundo Gallicæ Delphinus? Et an unquam gentes quietem, an quisquam ex lege successor, an familiæ regnatrices juris sui securæ agent, dum istud novæ Philosophiæ monstrum animos populorum invaserit? Num non Angli natum & sibi hoc jus perhibebunt? Nam & ipsi Jacobum Regem repudiârunt, quòd ejus consilia M. Britannicæ rationibus crederent adversari. Quòd si etiam post fata Wilhelmi Regis Annæque Eboracensis, aut eorum consensu jam nunc præteritis quibusvis Jacobi propinquioribus Ecclesiæ Romanæ addictis (quorum præter reliquam Jacobi familiam faciliè triginta numeraveris, Sabaudos, Borbonos, Salmenses, Estenses, Austriacos) si inquam his omnibus pari obtentu neglectis, ad remotissimos ex Jacobi I. progenie deflexerint M. Britannicæ throno admovendos, quòd hi legibus eorum ac rationibus per religionem quam profitentur, minùs timendi, magis sint commodaturi, Hispanicæ quidem scholæ incautissimâ sapientiâ calculoque absoluti, & tam illustri exemplo tuti jam erunt.

Ecquis verò etiam vates istos rebus humanis immisit Deus, quorum fide, velut è tripode certum sit, incommodaturam Hispaniæ Romani Imperii sociationem? Jamne etiam supra Carolum V. & Philippum II. clarissimos sapientiâ reges suos, sapere isti fatagunt? Carolus sanè post gestum feliciter per septem lustra unâ cum Hispania Imperium, adhuc tamen Philippum filium Hispaniarum hære-

dem, volentem utique, Ferdinando fratri Romanorum Regi successorem in Imperio exorare apud fratrem nepotemque, eundemque generum Maximilianum, & Electores serid annixus est. Num id verò admisissent Pater Filiusque, si usque adeo incommodam Hispaniarum regimini junctam Imperii curam credidissent? Quin potius probè noverat Carolus, quantum Hispania suæ commodâset (ut alia omitam) vel sola præstò semper Imperatori suo, & ad nutum parata Germanorum juvenus, ex qua non semel urgente ex improvîso necessitate paucissimarum spatio hebdomadam justos ex integro exercitus scripsit. Isto præcipuè compendio cum res Caroli Cæsaris in Italia ad interitum vergerent, Caroli Borbonii Comestabilis consilio, properatò lectis à Fronsbergio, Lodronioque octodecim Germanorum millibus mediâ hyeme Alpibus penetratis, ac superatis parta est Ticinensis victoria, cæterarum Cæsaris palmarum fecunda mater. Istius victoriæ fructus præter stabilitam cum Sicilia Neapoleos possessionem, & Mediolani Ducatus fuit; quem quonam rogo jure, in Philippum filium feudali dein nexu tanto rerum Hispanicarum emolumento transtulisset Carolus, nisi Imperator fuisset? Ne igitur pœniteat Hispanos, Carolum Imperatorem Regem habuisse. Gallis potius, Germanisque in votis sit, neminem Imperatorem Hispaniæ præesse; Gallis quidem, quò tanti præsidii Hispania semper expers sit; Germanis, quòd Imperator absens Germaniæ gravis semper sarcina. Quid amabò Hispaniæ incommodaret, rebus Imperii per vices evocatum Regem cæteras eadem operâ Monarchiæ partes obire, oculis ipsis suis inspicere, atque curare? An id Carolo Imperatori, Hispanisque fraudi tandem fuit? Nunquam magis res Hispanorum florère. Utinam, qui secuti Carolum Reges sunt, parcius in Hispania desedissent! exinde enim res Hispanorum collabascere cœperunt.

(21.) *Quid censendum de licentia repudiandi legitimos successores populis, nec non abdicandi coronam Regibus Borboniis facta.*

Præter hæc omnia alium quoque compilatores testamenti erraverunt errorem, quando incautissimi mortalium, quid mantice à tergo esset præclaræ isti, si displicet, regionum hæredum repudiandorum licentiæ (quòd eorum successio reip. incommadatúra sit) non viderunt. Eiuscemodi enim causatio si leges refigere regnorum successorias, si quemquam ad thronum jure vocatum aditu arcere idonea est: fas utique multò maximum & universæ cæteræ Europæ erit, quod sibi fatale, prorsusque exitiosum fore prospicit Philippi Andegavensis regnum, adversus id nervis omnibus niti, id viribus unitis evertere, nec arma deponere, donec communi omnium saluti, & securitati in aliam viam prospectum ex integro sit. Non utique hanc ego jurisprudentiam undique meam facere sustineo; attamen ab Hispaniæ Doctoribus inauspicatò editam justissimâ talione in autores Hispanos Gallosque ad stipulatores jure optimo maximo cenfeo vertendam. Nam, quo jure in alios sibi utendum putarant idem in se patientur. Est igitur hinc cur Austria cum Romano Imperio, cur Magna Britannia cum Lusitania, atque Italia, cur cum Fœderato Bel-

gio reliquus Septentrio unâ omnes sibi gratulentur, præbitum sibi ab Hispanis ipsis nec opinantibus telum, quod testamento regio in commune passim exitium intento, ea in parte, si vel robur aliquod inesset, satis foret configendo.

Sed & illud planissimum iudicii non usquequaque sibi constantis specimen est, quod ipso Regis testamento Regibus Hispanorum Borbonis copia facta repudii Monarchiæ scribendi, quoties ad Galliæ sceptrum lege Gallorum vocarentur. An verò gloriæ suæ, & honoris retinentissimæ Hispanorum genti gravius quidquam poterat accidere? Hactenus ergo æmula Galliæ natio toties dehinc annitentibus potissimum, qui per hoc interregnum se exerunt, Rectoribus, publico testamento regii, publico Regum suorum iudicio, causâ cadet, totiesque vilior Galliâ, inspectante, ac subsannante cætero orbe pronuntiabitur, quoties in Galliâ remigraturi Reges Borbonii Hispanicum diadema, è suggestu, & solio solenni ritu deponent. Spectaculum ab orbe condito non visum, dehinc non semel si modò Galliæ visum fuerit (ista enim non desertionem Hispaniæ sed unionem cum Galliâ deperit) præbendum! certè cui per legem quidem testamento regio latam, si vel decies se offerat, mora nulla erit. Gravitate verò erroris istius cumulat remedii spreti facilitas. Poterat enim eâ lege Andium Dux in Regem postulari, si incerto Galliæ scepro pro se posterisque abjurato, proximo post Burgundum loco in Bituricensem translato Hispaniæ oblatum præfens munus acceptaret. Si fastidisset hanc legem, illo per eundem obtentum, quod incommodaturus sit Hispaniæ rebus prope remisso, ipse iste Biturigum Dux optandus erat, (altem quò à gallico solio natalium iuribus remotiori, sceptri Hispanici deferendi magis in longinquo fuisset necessitas.

(22.) *Hispania à Rege Galliarum testamentum acceptante ludibrio habita.*

IN obviis igitur istis curandis quandoquidem tam infelix fuit testamenti compilatorum perspicacia: quis jam miretur usque adeo etiam in ordinanda rerum summa, successione inquam regia, acie hebetatâ fuisse? Et tot concatenatis erroribus elumbe atque enerve instrumentum quis non rideat ipsi etiam Christianissimo Regi ludibrio habitum? Non multis fortasse notatum hoc est, & dignum tamen, quod attentius notetur. Literis illis, quibus Rex Christianissimus Regiæ viduæ, Rectoribusque Hispaniarum significavit, datum à se esse regem Hispaniæ Andium Ducem, tria præcipuè continentur. (1.) *Conformâsse Regem ex integro sententiam suam MENTI tabularum testamentariarum.* (2.) *In GRATIAM, ac FAVOREM Andium Ducis acceptatum sibi filioque Delpbino (cur non & nepoti Burgundo?) testamentum.* (3.) *Jura Reginarum Anna, Teresiæque in successionem Hispanicam, quæ à ministerio Hispanico integra adhuc & inconcussa sint iudicata, à se filioq, deseri.* At verò *Menti* tabularum se conformavit Rex Ludovicus nec id hactenus impugnamus.

D 3

(1.) *Nous conformant entierement à ses intentions. &c.*

(2.) *Nous acceptons en faveur de nôtre petit fils. &c.*

(3.) *Reconnus incontestables &c. par les eduits de différents ministres. &c.*

namus. Sed *mentis* istius interpretationem sibi tantisper reservavit Rex idem, pro-
ut in eventum rebus Galliarum fuerit commodum. Acceptavit equidem & testa-
mentum, *sed in gratiam atque favorem* Andegavensis; in cæteris itaque ratum non
habuit. *Jurareginarum* in Hispanias ait à ministris Hispaniarum *integra adhuc
inconcussa judicata*; hoc est, nihil pactis renuntiatoriis in ea jura licuisse; adeoque
posteris earum aditum ad Hispanicam hæreditatem patere, ut quàm maximè, si re-
nuntiationis nihil unquam uspiam intercessisset. De hoc autem postea agemus.
Deseri denique ista à se, filioque Delphino jura; sed & hoc ipsum, quod continentia
textus infert, *in gratiam, & favorem modo Andium Ducis*. Quòd si igitur Andium
Dux ferius ocyus improlis inter mortales esse desinat, nec agnitus erit testamentum
regium in detrimentum videlicet aut Delphini, aut Burgundi eorumve progeniei;
agnitum enim in gratiam Andegavensis tantùm fuit: nec *desertio juris materni* quid-
quam iisdem tunc detrahet, quæ nimirum & ipsa in *gratiam* tantùm Andegavensis
tuerat commissa. Vicissim, si quo casu Burgundus improlis vitâ tungatur, jure pa-
terno, avitoque poterit retentâ Hispaniâ etiam in Gallia regnare Andegavensis.
Agnitum enim fuisse testamentum Caroli à patre, avoque suo perhibebit *in gratiam*
modò & *favorem sui*, non in odium. Quâ igitur testamentum eundem in Hispania,
unâque & Gallia regem esse non sinat, eatenus agnitum non esse; odiosum enim
id foret. Provocabunt tunc fortasse Hispani ad Regem, qui asseruerit, *sententiam
suam se MENTI tabularum conformasse*. Sed mentem istam tabularum ita tunc
versabit Gallia, donec menti ipsi suæ ex integro conformis exeat; hoc est, donec
Hispania Galliarum fiat accessio. Præiverunt enim exemplo Hispaniæ Ministri,
qui *mentem* tabularum dotalium, pactorumque renuntiatoriorum tamdiu nuper, &
ipsi versarunt, ut gratiis, ingratiisque, affectibus eorum conformis denique exire fue-
rit coacta. Documentum etiam dexteritatis in *mente* pactorum interpretanda,
(ut priora illa taceam, quæ tabulas Monasterienses, & Neomageneses corruperunt)
novissimè dedit Gallia, quando Batavis pacto *Partitionis* Hispanicæ stari petenti-
bus mentem pacti tantâ versavit versutiâ, ut modò Davos nacta fuisset auscultatores,
nunquam tam ovum ovo simile, quàm mens ista pacti menti Regis Christianissimi
exisset conformis. Nimirum, non aliò spectat dimissio ista Andium Ducis in Hi-
spaniam quàm ut Hispania pedicis tantisper induatur Gallicis, quò seu alterutro fra-
truum improli decedente, seu alterutrius sublatâ posteritate, aut in alium quemvis
quæsitum etiam eventum, facilius in jura Gallica concedat. Ludificatam se Hispania
inter festos tunc ignes, & æris Campani clangores, fragoresque tormen-
torum, quibus exceptæ sunt regni ista declarato-
riæ, neque oculis, neque auribus
potuit haurire.

(23.) *Non agnito à Gallis, per omnia testamento, omne successionis, iudice ipso Galliarum Rege, Archiduci quaesitum jus est.*

ESt denique adhuc antequam hunc deseramus locum, quod moneri operæ pretium. Cùm Fœderati Belgæ nuper requisissent à Rege Christianissimo, velle, juberet, Pacto Partitionis stari: responsum fuit, non id per tabulas Carolinas licere. *Has enim in Andium Ducem ex integro transcripsisse Monarchiam Hispanicam. Si ab eo recederet Gallia, idem fore, ac si agnitum non fuisset testamentum. Tunc verò jus successionis Hispanica usque adeo omne transiturum in Carolum Archiducem, ut nepotibus regis nec vel tenuis querendi ansa superfutura sit.* (a) At verò dum Rex Christianissimus Annæ, atque Teresæ, seu posteriorum jura missis pactis renuntiatoriis ex integro salva esse contendit, tabulas Carolinas haud minùs convellit, neque agnosci à se proficitur. Tabulæ enim istæ Carolum Archiducem mox post Biturigum Ducem in Hispania succedere jubent. Ast si Annæ, atque Teresæ jura salva sint, Biturigum Duci surrogandus erit Philippus Aurelianensis. Imò nisi & Burgundus cum posteris seriei successoriæ inseratur, salva non erunt jura Reginarum. Agnitum itaque non est à Gallis Caroli testamentum, proinde, quæ est Rex Ludovicus animi æquitate, jus omne in Hispaniam isto etiam nomine, in Carolum Archiducem transiisse, vel semet iudice agnosceret, ut nepotibus, nec vel tenuis querendi ansa dehinc supersit.

Cæterùm quàm & agnitum sit testamentum regium in iis, quæ Regina Viduæ debebantur palàm nunc est. Quòd si in istis rectè ordinandis erravit mens testatoris: quàm putes sibi constiterit in causa longè omnium gravissima successionis? quòd si non erravit; si hac in parte à testatoris voluntate recedere Gallia datum sibi putavit: quid in reliquis expectemus, quæ Galliæ rationibus longè gravius incommodant? Si satis cavere docti fuissent Rectores, non antè acceptandus erat Andium Dux, quàm & tota Ludovici Regis domus Luteriæ primùm, dein iterum Dux in aditu Hispaniæ testamentum per capita singula, & probè digesta sacramento dicto confirmasset. Neglectâ hac cautelâ suspicari licebit, omnia in Hispaniam Galliarum jure perenniter damnandam ultro conspirasse.

(24.) *Ministerium Hispanicum, seu testamentum regium nequaquam agnovit jura Reginarum Anna ac Teresa in Hispaniam inconvulsa, hoc est, earum renuntiationes nullas, aut irritas esse, quod perpetuam ipsi assignitur.*

ESt igitur Hispaniæ in Regis Christianissimi declaratoria, tot culta plausibus, quo scriptum legat fatum sibi suum, ac unde, quæ credulitatis ferius ocyus in jus Gallicum transiuram pœna maneat, discere possit. Inspiciendum nunc est, an, quod

(a) *Si Sa Majesté acceptant le testament les droits sur toute la succession entiere, passent incontestablement au neveu Roy d'Espagne &c. Le refus du testament transportoit les droits à l'Archiduc. Il ne resteroit pas même aux veritables Heritiers de raison legitime de se plaindre qu'on leur eut fait aucune injurie. Resp. Legati Gall*

illic legendum exhibetur, Ministri Hispani agnoverint, *Anna, aq̄ue Tereſia Reginarum* (intellige & poſteriorum) *jura in Hispaniam inconcuſſa, inconvulſa, omni exceptione majora* (a) eſſe: Et verò ſi qui fortè ex Miniſtris Hispānicis, docti Sequanā galliæ plùs hodie auriferæ arenæ, quàm Tagum Heſperia ſpargere, ſingulatim ita agnoverunt, parùm id refert. Si & univerſum Rectorum Collegium poſt ſata Caroli Regis; neque id quidem huc quicquam facit; poteſtatis enim Rectorum nequaquam id erat? Sin miniſtrorum nomine teſtamentum ipſum regium, cui aliqui eorum in hanc formam condendo autores fuere, intellectam voluit Regis Ludovici declaratoria, id non inficiamur modò teſtamentum loqui, ſed & ſi locutum ita fuiſet, Auſtriacis in quoquam fraudi eſſe poſſe negamus. Primum quod attinet, ajunt tabulæ: *Ministros ſtatus, juſtitiaque judicaffe renuntiationes Reginarum unico illo fundamento nixas fuiſſe, ut unio Monarchiæ cum Gallica impeditur &c.* Id verò anne tantidem eſt, ac Reginarum jura per teſtamentum adhuc inconcuſſa, inconvulſa eſſe? Concuſſa opinor haud perfunctoriè ſunt, ſaltem illo ipſo caſu, quo unio Monarchiarum imminet. Nam ante renuntiationes jus Reginis in Hispāniis qualecunque fuiſſe cenſendum eſt, etiam ubi timenda erat unio. Quòd ſi enim ſecus: quid opus erat pacto in id renuntiatorio? At poſt renuntiationes jus eiſdem in Hispāniis ſaltem in eventum timendæ unionis, ampliùs non fuiſſe tabulæ teſtamentariæ factò ipſo ſuo loquuntur, dum primogenitos à ſucceſſione removent. Probè ergo concuſſa jam ſunt jura illa, dum primogenitorum manibus excuſſa. At verò & poſt natis excuſſa eſſe abundè jam oſtenſum, quando unionem cum Gallia unicum pactorum fundamentum fuiſſe, falſi jam convictum, & præter cætera ſolum etiam periculum unionis, & metum excludendis Reginarum poſteris ſatis eſſe demonſtratum eſt. Quid ampliùs? Concuſſa ex imò ſunt, quando ſuper hæc omnia juravit Regina Maria Tereſia illos etiam poſteriorum ſuorum excluſos fore, in quos nec timor, nec periculum unionis, nec ulla ex reliquis renuntiationum procatarticis cauſis cadat, quod hic repetere non piget. *Excluſi ſunt, ait, omnes filii, & deſcendentes mei, mares, fæmina, non obſtante, quòd dicant, dicere ve, aut prætereſſe poſſint, quòd in eorum perſonis NON CONCURRANT, AUT CONSIDERARI POSSINT RATIONES SALUTIS PUBLICÆ, COETERAQUE, QUIBUS EXCLUSIO NIXA EST, imò vel tunc, ſi omnes Regis Catholici (Philippi Quarti) poſteritas deſeciſſet &c.* His clariffimis pacti renuntiatorii vocibus, quid tabulæ Carolinæ per ſuggeſtorum artes, præter verum obloqui juſſæ ſint, nobis penſi non eſt.

(25.) Gallorum in renuntiationum infringenda vi cauſationes.

Verùm enim verò regerunt Galli, & ſibi haud mage penſi eſſe, quid tabulæ Reginarum renuntiatoriæ, quid teſtamentariæ Philippi IV. loquantur; imò quid Carolina quatenus è re Galliarum non ſint. Adverſari enim ejuſmodi pacta juri, & æquo, & nulla eſſe. Nec enim convelli poſſe leges regnorum ſucceſſorias, quæ, ut cætera, quas fundamentales vocamus ſanctæ, æterna, immutabiles ſint. Tot præterea defectibus ſcaterere renuntiationem Tereſia-

nam, ut si vel alia omnes jure gentium jurata tenerent, una ipsa tamen suis confixa morbis invalida jaceret. Præterea, ut vel maximè renunciaciones successorie renuntiantes suas tenerent, non tamen in posteros jurantium valere; iterumque si cætera omnes etiam posteris obessent; esse tamen in Terefiana renuntiatione, cur ea prolibus fraudis esse nequeat. His corrupti ingenii, & jurisprudentiæ monstris, post illos, qui antehac in eadem palæstra depugnârunt, quoniam Gallia toties in ruborem dari amat, ordine refellendis tria disquiremus; primum, An regnorum successiones renunciari à regis hæredibus possint? Alterum, An cum effectu in posteros? Tertium, An renuntiatione Terefiana omnibus numeris sui absoluta? Id, quàm fieri potest, brevissimis agemus.

(26.) *An Successio in regna possit abdicari?*

PRIMUM quod attinet, ipso lumine naturæ clarissimum est, quemlibet favore pro se introducto cedere posse, nec non & jure, quodcunque de mero genere permissorum est, nec vel jure naturali, vel divino præceptum aliquod involvit. Requiretur tamen sufficiens ejus, quod agitur scientia, & libera in consensum voluntas, & ne quid ejus, quod renuntiat, tertio per me jus habenti in fraudem cedat, nec ego fidem de retinendo jure meo aliis dederim. Quandoquidem igitur jus succedendi in regnis de genere permissorum est, nec jure naturæ, vel divino præceptum, ut qui legis ordine eò vocatur, invitus seu honorem, seu onus subeat: per hæc quidem jura renuntiare volentibus mora nulla erit. Quin singulari cujusquam populi lege introduci queat, ut quem lex ad sceptrum vocat, is repudiare nequeat, id fortasse largiri possumus; sed quemquam populorum eò inhumanitatis processisse, hætenus nolim credere. Ne illis quidem unquam negatum fuit jure regio, si vellent, cedere, qui regiam potestatem jam gesserant; & ne in regnis electitiis quidem, ubi tamen adstrictius vinculum esse videtur. Quantò minus ergo prohibeantur, qui necdum adire regna, qui spem tantum ad regnum, eamque vix unquam non incertam habent? Ultra preces erga abdicantes nunquam ventum populis est. Ac ut etiam daretur fidem populo de non renuntiendo oppignoratam fuisse, vel sic tamen adhuc remittente populo vinculum solveretur. Fidem Deo obligari de regno non repudiando solitum non est; ac ut obligata foret, majoris tamen aut boni impediendi, aut mali accersendi causâ acceptata non censeretur. Et his itaque casibus suppeteret rationem aliquam vinculi laxandi, manifestum est. Impedimentum autem aliquod regis hæreditatis respiciendæ à magnitudine, & excellentiâ & sanctitate regni accersere, puerorum, & anicularum esset. Nihil enim excellentius in terris humano animo est ad summi fruitionem boni conditio; infra quem & regna æstimare, ubi res postulat, id verè demum regium est. Porro etiam cum nec juris

naturæ, nec divini præceptum sit, quo in gentes, hoc est, civili imperio connexos cœtus, abire humanum genus jussum invenitur: sequitur, gentium jure, post natos demum ejusmodi cœtus, natos esse & summi imperii deferendi leges, hoc est successorias. Positivo itaque humano juri cum leges regnorum successoriarum debeant totum quod sunt: humano etiam jure aliquo quiddam vinculi habent, solvi posse, clarissimum est. Accedunt & populi unanimes consensu suo, quarum vix ullum è civilioribus invenias, civili imperio diu gavissimum, qui non summæ potestatis abdicatæ præbuerit exemplum. Tolle denique in totum ac mutari potest lex successoria. Sic electivum jus in hæreditarium, hoc in lineale abisse, circa scæminarum quoque admissionem variatum reperire est. Nec enim aliud est lex regni successoria, quam pactum inter regnantes atque parentes (qui hac in causa utrinque superiorem neminem agnoscunt,) jure gentium, consensu seu tacito, seu expresso initum, quod jam antè monuimus. Paciscentibus igitur à pacto mutuo dissensu recedentibus, lex ista tollitur. Tolle autem in totum si lex successoria potest, cur non & in partem, hoc est unius seu personæ, seu lineæ causâ, quam fors exclusionis seu volentem solio exesse patiat, seu in penam arceri jubeat?

(27.) *Leges regnorum fundamentales an sint æternæ,
ac immutabiles?*

SI quam igitur gentem reperire est, quæ legum fundamentalium sanctitatem usque ed protendat, ut eas æternas, immutabiles, inviolabiles, neque ullo humano pacto refingendas existimet, illi dubio procul insignis stultitiæ laurea debetur. Geminabitur ista laurea, si quæ sit, quæ aliarum quidem gentium fundamentales leges conversioni obnoxias esse largiatur, suas autem corruptione aut mutatione exemptas. Summum verò insanix culmen expugnaverit illa, quæ, si quæ ex vicinis civitatibus separato jure Regibus suis regnanda obvenerit, si decennio uno, aut visennio quietè fuerit Regi isti possessa, sic quæsitam sibi velit adventitiam eam civitatem, ut amissâ pristinâ succedendi ratione in rem, nomenque, & jura gentis istius transeat, esto domi antea suæ civitas ista, seu populus, aut regnum propriâ libertate & autoeratiâ usum eatenus sit, nec aliâ mente transiverit in potestatem Regis alieni, quàm ut separatâ ratione regeretur. Sanè enim nec consensus gentium cæterarum extat, nec omnibus superior aliqua potestas aliquando fuit, quæ tam singulari privilegio gentem unam in exitum reliquarum omnium beaverit. Nec verò etiam cujusquam populi Sol sic hæctenus inclaruit, ut cæterarum omnium luminaria gentium ad ejus radios offuscari, iis condâ, atque immergi necesse sit.

(28.) *Gallia ipsa legem successoriam persæpe mutavit.*

QUID verò multis assertum eam gentium humanarum in mutandis legibus suis libertatem? Galliam modò ipsam intueamur, tam peregrini juris patronam. Vix gens est, quæ jura sua successoria sæpius Gallicâ fixerit, refixerit. Antiquissimus Francorum, qui Germani indigenæ fuerunt (nam Gallicam coloniam fuisse anile commentum est) ex moribus Germanorum Tacito descriptis, ita Regum eligendorum facultas placuit, ut majorum tamen reverentia liberis prodesset. Invaluit dein jus sanguinis, electionis aliquantum tenuiore mixturâ temperatum. Inde tota eligendi facultas in jus suffragii cujusdam negativi soluta est, hoc est, ut repudiari à populo nequiret, quem sanguis vocaret, modò ne inveniret in eo populus, quod regno dignè gerendo adversaretur. Fuit præterea ævum, quod singulis filiorum jus in regnum pro partibus æquis fecit, isque mos diu tenuit. Aliquando ne liberi quidem nothi exclusi sunt, quod Theodoricus Austrasius Chlodovæi M. filius exemplo suo comprobavit. Sed & vel Ludovicum cum Carolomanno fratre, vel Carolum Simplicem Ludovici Balbi filios, omnes ex ordine Galliarum Reges, vitatis natalibus ortos fuisse necesse est, quandoquidem, Caroli mater matri Ludovici, & Carolomanni superinducta est. Carolo Magno alia succedendi ratio placuit, ut nempe Francorum regnum pro potiori sub Imperatorio nomine seniori liberorum transcriberetur, cæteris cum congrua parte & regio nomine illi subjectis. In hoc Ludovicus Pius exemplo est, Imperator & Rex Francorum dictus, Bernardo nepote Italis in Regem dato cum obsequio erga Seniores. Hoc & prima illa Ludovici Pii partitio in filios Irmengarde uxore natos sibi voluit, antequam Juditham Welpham secundis nuptiis sibi sociâset. Porro & in Ludovico illo Pio, spreto linearum, aut repræsentationis jure ætatis ratio prævaluit, ut ipse Caroli patris secundogenitus, nepoti, qui primogenito, sed ante patrem mortuo natus fuerat, præhaberetur. Alterâ dein divisione in Judithæ indeque jam nati Caroli Calvi gratiam sustulit Ludovicus obsequium à minoribus seniori præstandum, unde natum post ejus fata bellum est, quod rem Francorum propè pessundedit. Orta etiam inde est regni tripartita pro numero filiorum, & in æquas rursus partes divisio, quæ deinde in bipartitam abivit, quæ adhuc tenet. Romano-Germanicum enim quod vocamus Imperium velut tituli Cæsarei efferunt, Germaniæ Regnum, Orientale Francorum, sive Austrasiæ Regnum est; Occidentale autem, Galliarum est Regnum, quod vulgò sed falsè, Francorum Franciæve regnum passim solum vocatur. Post Ludovicum, & Carolomannum deinde Ludovici Balbi filios Galli Robertum alienigenam Hugonis Capeti avum Regem dixerunt. Eidem vivis exempto sublectus est Carolus Simplex, cui dein Eudo Burgandus inductus. Hunc Simplicis filius Ludovicus Transmarinus excepit, post quem regnum in partes dividi constanter demùm desit, Lothario filiorum majore solo post patrem regnante.

Minori Carolo ne quidem, quæ Regis filium decerent, alimenta relicta sunt. Quæ à Franciæ Orientalis Regibus Lotharingiâ Inferiore in feudum datâ cum liberalius accepisset; paravit contra absentem Hugo Capetus factionem in Gallia, quâ Carolus, cum ordine sanguinis in solium vocaretur, non repulsus modò est, sed & in vinculis mortem invenit. Facinori elevando moderni Galli regiâ successione excedisse Carolum ajunt, quòd extero Regi homagium dixisset; quod obtentum si nunc vacaret, multimodè refellere esset. Sed & post Hugonem Capetum nequam certam fuisse successione in Gallia rationem argumento est, quòd serie benè longâ Hugo ipse, tum filius, inde nepotes primogenitos suos vivis sibi à populo sociari Reges sollicitè curârunt. Duravit Hugonis successio à patre in filium rectâ lineâ usque ad Ludovicum Hutinum, cui, quòd filiam superstitem reliquisset, non sine controversia fratres Philippus Longus & Carolus Pulcher successère. Iis sublati Anglorum Rex Eduardus per matrem proximus, litem de regno movit. Prævaluit seu vi, seu populi favore (nec abnuerim, quòd & more majorum) marium prærogativa, cui tamen stabilendæ falsò in argumentum advocata est tunc primùm lex Salica. Sic autem itum est in eam, quæ nunc penes Gallos viget, succedendi rationem, quæ linealis agnatica est. Quamobrem & manifestum est, cum in ipsa Gallia leges regni fundamentales, successoriæ inprimis, æternæ, atque immobiles, quod falsè jactatur, non sint, quantò minùs penes alias gentes successione legem neque in totum, neque in partem revelli nisi in rem Galliæ posse, ex Gallorum libidine tenendum sit. Sed in re clarissima nimium fuimus operosi.

(29.) *An renuntiationes valeant in posteros?*

JAM verò quod ad alterum disquisitionis caput attinet, *an parentum renuntiationes valeant in posteros*, quid prohibeat illustrem Hugonem Grotium pro nobis loqui? Is Operis de Jure Belli ac Pacis lib. 2. c. 17. postquam regna distinxisset in patrimonialia, hæreditaria, & linealia, quæque in singulis soleat ratio succedendi obtinere, descripsisset, §. 26. sic definit: *similis est questio, an abdicari possit regnum, aut jus succedendi in regnum?* Et quin pro se quisque abdicare possit non est dubium; an & pro liberis, magis controversum, sed quòd eadem distinctione expediri debeat. Nam in hæreditariis, qui jus à se abdicat, in liberos nihil potest transferre. At in lineali successione patris factum nocere non potest liberis natis, quia simul atque existere cœperunt, jus proprium eis questum est ex lege; sed nec nasciturus, quia impedire non potest, quin ad illos quoque suo tempore jus pertineat ex populi dono. Neque obstat de transmissione quòd diximus. (Transmissionem paulò antiè §. 22. dixerat, jus transmittendi futuram successionem quasi delatam, lege scilicet, ex spe jus quoddam verum excitante; ita, ut hoc ipsum jus in posteros ex primo Rege venientes necessariò transeat, sed ordine certo; lineamum videlicet,

licet, quem dein describit.) Est enim ea transmissio necessaria, non voluntaria parentes quod attinet. Illud interest inter natos, & nascituros, quod nascituris nondum quaesitum sit jus, atque ideo auferri eis possit populi voluntate, si eriam parentes, quorum interest jus ad filios transire jus illud remiserint; quod pertinet ea, quae de derelictione supra diximus.

Egerat autem Grotius de derelictione jurium regionum ejusdem libri cap. 4. ubi §. 10. qui huc facit, sic loquitur: *Sed alia hic, & quidem perdifficilis quaestio suboritur, an nondum natis jus suum tacite tali derelictione possit decedere. Si non posse dicimus, nihil ad tranquillitatem inferiorum & dominiorum profecit modò data definitio, cum pleraque talia sint ut posteris debeantur. Sin posse affirmavimus, mirum videbitur, quomodo silentium nocere possit his, qui loqui non potuerunt, quippe cum nec existerent; aut quomodo aliorum factum aliis damno esse possit. Ad hujusmodi solutionem sciendum est, EJUS, QUI NONDUM NATUS EST NULLUM ESSE JUS, sicut nec ulla sunt accidentia rei non existentis. Quare si populus, à cujus voluntate jus regnandi proficiscitur, voluntatem mutet, eis qui nondum nati sunt, ut quibus jus quaesitum nondum est, nullam facit injuriam. Sicut autem populus expresse mutare voluntatem potest, ita & tacite credi. Mutata igitur populi voluntate, neque dum existente eorum jure, qui expectari possunt; parentibus autem eorum è quibus nasci possunt, qui jus suo tempore essent habituri id ipsum derelinquntibus, nihil est quod obstat quò minus illud ab alio occupari possit.*

His Grotii, quod addi debeat nunc quidem non est; sin quæ contra Gal-
lis caulari volupe, quod retundendis faciat affatim erit. Nec fuit Grotius, quod palam est, de pulvere doctor, sed è suæ civitatis dum floretet primoribus, rerum gnarus, earumque tractatione attritus, denique & obrutus. Cum vinculis elapsus exisset è patria, receptum præbuit Gallia, cujus & instinctu partum illum suum longè nobilissimum edidit, quem & prima Gallia gratulabunda & cum plausu excepit. Ad stipulatur autem Grotio lumen ipsum naturæ, & usus gentium, quæ renuntiationum summam agnoscunt vim, & sanctitatem. Neque Gallia eorum se vinculo eximat. Quòd si enim abdicationibus suam in posteros efficaciam detrahere ausit, Margaritæ Valesiæ & Philiberti Sabaudi, imò Catharinæ Austriacæ Hispaniarum Infantis, & Caroli Emanuelis Sabaudi posteris reddendam meminerit Britanniam Aremoricam.

(30.) *An renuntiatio in Teresiana infuerit defectus, cujus ob-
tentu posteros non obliget, aut irrita facta sit; ac primum
de dote non soluta, &c.*

Quandoquidem igitur constans est, nullo jure quemquam prohiberi successio-
ne in regna se abdicare, eamque abdicationem, si quidem quo deceat
pacto abdicatum fuerit, etiam in posteros valere: examinandum superest, an
quod Maria Teresia pactum abdicatorium juravit, cujusquam reum culpæ sit, per
quam posteritas eo standi exempta sit necessitate. In hunc finem satis erit, quos
rigidi exactores Galli eidem pridem impegerunt nexos, in medium huc revocatos
scrutari, atque refellere. Hic verò illud imprimis sive indignum, sive ridiculum
occurrit, quòd dos promissa Teresiz, intra præstitutum pacto tempus soluta non
fuisse, renuntiationem juris regii, quippe non impletâ conditione, irritam
factam esse. Ut pateat inanitas calumniæ, monendum est, duas fuisse renuntia-
tiones. Teresiz Reginz, duobus distinctis comprehensas instrumentis. Prima
fuit, quâ se contentam fore numeratione dotis quingentis millium nummum
aureorum juravit; qui numerus, quamvis (quod probè se scire testata est) quæ-
cunque seu maternæ, seu cujuscunque hæreditatis, aut alio quovis titulo petere,
aut expectare potuerat, superet: nihilominus in quemvis casum quo sibi posterisve
adhuc aliquid deberetur, se illis omnibus, omni que in ea jure, & actione pro se
posterisque cessasse professâ est. Alterâ autem renuntiatione jus succedendi in
regna atque Dominia quibus Hispanica coaluit Monarchia, abdicavit. Patet igitur
vel primo obtutu, conditionem prioris renuntiationis pessimè ad posteriorem
evertendam trahi, quæ separatam omnino habuit rationem. Deinde ut vel ma-
ximè eò trahenda fuisset, moram in solvenda dote etiam jure civili purgari offeren-
do solutionem, ac id quod interest, contractum verò non ideo irritari, con-
stat. Præterea ne initum quidem jure civili privato fuit pactum illud renuntiato-
rium, sed gentium jure, quippe inter reges superiorem non agnoscentes, & Tere-
siam catenus quidem filiamtam: sed omnibus juris privati nexibus in illum actum
pro regia potestate solutam. Jus autem gentium stricti juris actiones ignorat.
Præterea & tempus solutionis neutiquam adjectum fuit in conditionem, quâ non
implerâ irritus esset actus renuntiationis, sed ut constaret quando solvenda dos esset,
ut non soluta actionem pareret. Denique quòd soluta in tempore dos non fuisset,
per unam Galliam steterat; illi enim, ut primum consummato matrimonio iteran-
da juratò erat renuntiatio ante sponsalia de præfenti facta, sic volente disertim,
pacto. Ea res Galliz neglecta moram solvendæ doti justissimam fecerat, idque
& ultimâ voluntate suâ Philippus IV. Teresiz pater expressè testatus fuit.

Simillimæ autem farinae & illud est, dotem dictam non æquâsse legitimam, nec è
pater-

paternis bonis promissam fuisse. Quid enim ista ad abdicationem regni? Porro & juris civilis sunt exceptiones illæ, & offerendo supplementum &c. sanantur. Nec verò jure gentium, aut naturæ pater vel dotem, vel legitimam, vel quidquam liberis præter alimenta debet, & ne ista quidem, si sit ipsismet, unde alantur. Jure gentium autem pactio illa Teresiana inita fuit. Præterea nec moris est inter reges, atque magnates tam rigidâ librâ, aut lance in ejusmodi contractibus mercari. Sed nec jus Canonicum hic quidquam morabatur. Illud enim rigorem dumtaxat juris Romani in prohibendis renuntiationibus hæreditatum laxavit, & mitigavit; cæteris autem gentibus nequaquam vetuit ultra istam laxationem, ampliùs adhuc renuntiationes ad juris naturæ laxiora spatia & æquitatem promovere; quod & ferè ubique obtinuit. Nihil itaque balatrones illi, assertores olim jurium Regina Christianissimæ in Brabantiam, &c. hîc promoverunt aliud, quàm quòd computatis in ea causa etiam censibus, usurisve, & nescio quibus aliis nugis crepundiisque, Ludovicum XIV. pro Rege magnificentissimo, & gloriosissimo tanquam negotiatorem aliquem non sine insigni injuria in forum produxerunt.

(31.) *An atas, ignorantia ejus, quod agebatur, metus reverentialis, sexus, &c. nullam fecerint Teresianam renuntiationem?*

HIS dotium inaniis alias addidère Galli. Defectus atatis, ignorantia ejus quod agebatur, & quanti esset quod abdicandum erat, metus reverentialis erga patrem, fragilitas sexus, & si quæ alia ejusmodi fuère, in obtentum iniquitatis sumpta sunt. Ast nihil impudentius Gallia est. Majorem viginti annis Regina ipsa à limine abjuratonis, & in majorenitate constitutam se professa est; aut si habebant Galli quod dubitarent, licebat indicem inspicere baptismalem, quod privatis in usu est. Et constat aliunde, octodecim quoque annis Hispanicarum minorennitatem mulierum absolvi. Jure naturæ, Gentiumque annus duodecimus completus consensui in pacta quævis præstando mulieribus sufficit, idemque apud Hebræos obtinuisse tradunt, qui juribus istis explicandis operam dedère. At verò jure naturæ, gentiumque censenda fuisse, ac etiamnum esse pacta Teresiana, & dictum iteratò jam est, & nunc iterum, neque uno tantùm nomine sic tenendum dicimus. Nam pacta quæcumque regnorum successoria jure gentium inita sunt inter eos, qui superiorem in ista saltem causa non agnoscebant. Quæ proinde circa eadem pacta controversiæ moventur, jure gentium dirimendæ sunt. Deinde & Reges ipsi, & Regina in textu pactorum contestati sunt, Reges in ea pacta ineunda descendisse quæ reges, & autocratores, neminem in terris superiorem agnoscentes. Quamobrem & acta eorum regia legem civilem nullam agnoscunt, quæ dirigantur, Denique & Pacificationis Pyrenææ articu-

lo XXXIII. pacta dotalia pacis initæ conditionibus annumerata sunt. Pacta autem quæ inter gentes, pacis maximè causâ incuntur, jure gentium regenda esse hæcenus inficiatus nemo est. Quid plus? Regnare populosque suâ jam autoritate atque consilio per ætatem regere Maria Teresia poterat, quando renuntiabat, si Pater, si frater Philippus Prosper non extitisset; & abdicare se regno non potuisset?

Jam quod ignorantiam eorum, quæ abjurata sunt, attinet, quis eam cadere in regiam Principem potuisse credat, viginti majorem annis, ingenii, judicii-que dotibus liberaliter ornatam, in regis successione magnique spem Imperii, decennio integro, quod à morte Caroli Principis natu majoris ad nativitatem Philippi Prosperi intercesserat, educatam? Et anne adeo obscura lux est regis potentis & fastus, & summæ inter mortales fortunæ, ut non ultro, ac plus justo sæpè, in oculos intuentium insiliat, ut pervidendæ longâ opus sit ætate? Anne una Teresia exempta fuerit aulicis bullis regiam cum dignitate & sanctitate magnitudinem ultra meritum efferre gestientibus? Ergone unam erga ipsam Hispani in magnitudine, potentiaque & excellentia Regum suorum, & monarchiæ verbis amplificanda parciores fuerint? Quid quòd testata ipsa est Regina, semestri, quod inter dotalia pacta, & abrenuntiationem juratam decurrerat, probè indagando, quid agendum, quid ejurandum esset, consumptum sibi fuisse? Et plus Gallo calumniatori credamus neganti, quàm Regiæ, cujus maximè tum res agebatur, affirmanti? Nec Regi quidem suo parcunt, qui jactare ista ausint. Quæ fecit Teresia abrenuntians, Rege sponso in id antea pacto, autore fecit. Quare si decepta fuit, à primo omnium sponso Ludovico, authore, suafore decepta fuit. Id verò credere si piaculum est, Gallorum est.

Jam quòd etiam metum, ac reverentiam patris, ejusdemque Regis causentur Galli, integritatem pacti renuntiatorii in filia delibâsse quis ferat? Metu, aut reverentiâ, aut suadâ paternâ opus nequaquam erat, ut illud ageret Regina, quod probaverat, cui nomen ac autoritatem addiderat sponfus, isque amatissimus; illud, quod post multam deliberationem, post diurnam tractationem tandem enixus erat sponsi minister, rerumque tunc arbiter, in ea causâ legatus prudentiâ, ingenio, rerumque agendarum dexteritate sine pari; illud quod regium utrinque non sine plausu exceperat cum populis ministerium; illud quod ante Teresiam egerat Anna amita; illud, quo sine potiri nequibat bono Regina, in cujus affectum tantum non ab ipsius uberibus, curante, dum viveret, matre ferebatur, & quo citra abdicationem potiri se non posse jam dudum probè callebat. Sponte nitenti calcibus opus non erat. Nec verò etiam is erat Philippus patrum indulgentissimus, qui filiam, quam patri unicè dilectam fuisse utique nôrant Galli, qui inquam filiam circumvenire. Non poterat nisi è Gallia venire calumniator forensis rabula, qui ejus probitatem, integritatemque tam atrociter vellicaret. Et quis etiam patri calumniâ eximendo locupletior testis filiâ sit, quæ postquam liberum undique arbitrium

trium in abdicando sibi mantisse professa esset, continuo addidit: *In manu eorum omnium robur, quæ Dixi, quæque promisi, juro solemnissimè, &c.* Denique fortioribus opus est armis, quibus cedant, quæ gentium jure acta sunt; quàm rabulariis istis, ne in judicio quidem de tribus capellis, locum facile habituris. Eodem relegamus & cæteras forenses inanias è jure privato petitas, cum formulis suis, atque cautelis, quæ in regios actus nihil possunt, quarum etiam necessitas ex abundantanti à Rege patre solenni adjectâ clausulâ sublata fuerat, sine discrimine juris, an facti, substantiæ, aut accidentis, commissionis, omissionisve, styli vel consuetudinis defectum involverent.

(32.) *Brevis collectio eorum, quæ ad firmandum robur pacti abdicatorii spectant.*

In compendium rem omnem conferam. Abdicatum est à Regina jus successorium in regna, dominiæque Hispaniarum, incertæ tunc spei atque eventus, pro bono præsentis, certo, unicèque cupito, quo potiri nisi abdicando non poterat. Abdicatum est id, quod abdicari nec naturæ, nec divinæ, nec gentium jura, nec leges, pactave singularia vetabant; quod abdicari per dictamen naturæ, per usum populorum, ipsius etiam Galliarum licebat; quod abdicare salus publica, æqualitas inter paciscentes servanda, causa religionis, pax Orbis, quies gentium, incolumitas Europæ, conservatio domus avitæ, dignitas & honor patriæ jubebat. Abdicatum est liberrimè; nam abdicanti optio fuit, spem incertam retinere, an cum bono certo, præsentis, amato mutare mallet, quandoquidem ambo unâ stare per publicum bonum non poterant. Consensum est in abdicationem à valente per ætatem, per rationis usum consentire, à sciente, quid abdicaretur, postquam tractatum super ea re inter Reges diu, deliberatum à regina semestri totum fuisset; autore denique sponso, annuente patre, urgente nemine; nemine etiam existente, qui partem sibi per Reginam jus eâ abdicatione læsum conqueri posset. Nec verò, qui postea nati sunt, habent, quod querulenter, cum nascentes jus amplius nullum invenerint, in quo lædi potuissent; imò qui maternâ abdicatione lucrum fecerunt. Nam absque illa fuisset, ne in censu quidem jam essent humanitatis. Abdicatum porrò est pro abdicante, pro posteris, discrimine nullo, unus, plures, primi an ulteriorum graduum, mares, fœminæ essent. Abdicatum est & in publica Orbis luce, palam, non clam, neque furtivè, Orbe in testem vocato, ad quem directus fuit abdicantis sermo; (A) in testes itidem vocatis paciscentium populis cum promulgata est Pax Pyrenæa, & tabulæ Pacis vulgatæ. Testis insuper religiosè invocatus est Deus, & Sacramentum cum imprecatione dictum, à Regina abdicante, à Regibus pacem, & dotalia pacta jurantibus. Consensere rursum Hispaniarum populi inolito more per supremos Regnorum Senatus aulae assiduos; consensere, cum pax promulgata, cujus pars præcipua pacta dotalia; consensere, cum ad præscri-

F
ptum

(A) *Notum, & manifestum sit Regibus, Principibus, populis, Communitatibus, universis, singulis*

ptum pactorum Philippus Rex eadem pacta in modum pragmaticæ sanctionis per regna vulgavit. Conenserant verò, & jam pridem in antecessum, cum lex Gallorum quorumvis exclusoria Novæ Compilationis Codici inserta, ac in perpetuum duratura, oculis omnium exposita, & undique acceptata fuit. Denique consenserunt nunc quoque illi omnes validam fuisse, & esse Mariæ Teresæ renuntiationem, qui Caroli Regis testamentum agnoverunt. Nec enim illud pacto renuntiatorio quidquam virium detraxit, sed ad casum præsentem pertinuisse, duntaxat sed sinitrè negavit.

Quid multis denique agimus, quod paucis absolvi potest? Aut valida fuit, estque renuntiatio, aut suomet calculo impia, perjura, sine fide, sine fronte est Gallia. Voluit, postulavit, cavet, ut Tereisa abdicaret. Præstita ab Hispanis, à Rege patre, à Sponsa sunt ea omnia, quæ ipsa Gallia pactis ritè, & in perennitatem absolvendis idonea, necessaria, sufficientia duxit, quibus præstitis acquieturam se renuntiationi promisit. Plura si requisisset ad rem facientia, nec in istis præstantis mora futura erat. Ecquid igitur opus nunc ipsa suum impugnat? Quid injustitiæ, fraudis, impietatis, nullitatis reum agit id, cum quo & ipsa iisdem criminibus necessariò implicanda est? Cur juravit, & ipsa pacta, quæ injusta, fraudulenta, impia, jure naturæ gentiumque nulla esse sciebat? Quid aliis jurandi, pejerandi autor fuit? An hæc regia, an Christianissima erant? *At nesciebas tum adhuc Gallia, quantâ turpitudine, quantâ injuriâ regis successiones abjurarentur.* Itane verò? O vos autem festivos, ô, dixerim, mortalium impudentissimos! Pridie pacis juratæ, translataque in Galliam Mariæ Teresæ, jurata fuit abdicatio, sciente, annuente, inspectante Galliâ, & nesciente adhuc, quanto piaculo juraretur. Insecuto mox die Gallia ipsa pacem juravit, & cum pacis articulo XXXIII. pacta dotalia, & abdicationem; ne tum quidem sciebat adhuc, quantum nefas juraret. Concessit illico in manus Gallicæ Sponsæ, successit nox Hymenæo dicata. O nox, quâ nulla unquam nox illustrior fuit! O nox omni quantumvis sudo meridie clarior! Nam cum illo ipso, qui hanc noctem excepit, die jubenibus pactis jurari distinctè à Rege Christianissimo, atque etiam iteratò à Neconupta debuisset abdicatio; mediâ ipsâ illâ nocte, mediâ inter gaudia, & epithalamia, illuxerat tandem Gallicæ lux, ad quam agnoverat, nefas esse, si juraret. Tantùm potuit una nox, & tot quidem impedita aliis à justis, atque injustis cognitione alienissimis, ut quod jam tum per integrâ secula justissimum, atque æquissimum esse sciverat, inque rem suam verterat Gallia, regnorum videl. successiones abdicari posse, id tunc abominabile, & execrandum esse repente videret. Si causam requiris; non commodabat amplius Gallicæ ambitioni abdicationum aliquod robur fateri, postquam sponsam jam in potestate haberet. An verò non hoc est fungos ducere eos omnes, quibus talia dementandis propinancur? Quid verò, quod nunc quidem iudificando Orbi adhuc desinat latagere Gallia? Juratam Teresæ abdicat-

dicationem improbam, detestabilem, nullam esse contendit; injuram Delphini, pro se, pro primogenito jam nato, pro nepotibus nascituris, factam in favorem Andium Ducis abdicationem, ut numeris omnibus absolutissimam, æquissimam, sanctissimam, Hispanis, Orbi universo (circumveniendis) vendidit. Hanc eandem verò paulò post (quid enim aliud expectent in priora intuentes?) paulò post inquam, eandem, dum ita è re sua esse deprehendet, execrabilium omnium maximè execrandam dictura est. Hæc si inulta sint, nihil est in rebus humanis, nihil post-hac erit tam firmum, tam sanctum, quod perennem sibi sanctitatem, perenne robur à Gallorum & impudentia, & strophis, & armis, audeat polliceri. Et interest tamen, opinor, Orbis non omne fidei vinculum è rebus humanis tolli.

(33.) *In quo consistat dominatus universalis, in quem Gallia tendit. Incrementa Gallicæ potentie Romane comparata.*

Interest inquam Orbis, & in hac potissimum facie rerum, fidei non omne vinculum laxari. Impune jam si Gallia sit, quâ toto seculo nuper exacto vi atque fortuna grassata est, porrò provehi, actum est de salute Orbis, nec vel jus, vel æquum, vel pacta ulla, vel sacramenta, vel moderamen, aut commiseratio humana satis erunt, *dominatus*, in quem rapitur, *universalis* cohibendo. Hujus cum nos mentio hic urgeat, hoc quoque caput liceat addere, si fortasse extra corpus propositi nostri, certè non extra publicæ exigentiam necessitatis. Inane autem hujus *dominatus* esse nomen contemplandi magis, quàm metuendi causâ, aut adipiscendi spe effectum, & ens quoddam diminutum intra angustos ideæ, ac desiderii carcellos, aut summum intra conatus hæsurum, creditum hæctenus, & passim sermone circumlatum est, quintam monarchiam frustra quæri, frustra timeri. Sed eò jam ventum est, ut res ipsa errorem exemptura prosperè sit. *Dominatus* autem iste duobus absolvitur, *Imperio*, & *Monopolio* universali. *Imperium* tribus se modis exerit, primò per summum imperium civile *in cives, ac subditos*, quod ubi penes monarcham est, regnum dicitur; dein per imperium specialius dictum atque remissius *in socios inæquales, tributarios, vassallos, eosque etiam, qui cætera suis juribus operâ nostra, delibatam majestatem in una, pluribusve summi imperii civilis partibus habent*; denique per præpotentiam *in eos, qui viribus ita inferiores sunt, ut potentioris supercilium pro régula agendorum suspicere res eorum possant, quod arbitrium rerum commodè dixerimus*. Quòd si igitur ejusmodi imperium quocunque suo genere cum monopolio Orbem complectitur, *dominatus universalis* vocatur; & solent ambo miro quodam compendio, & parandis sibi mutuo, & mutuo conservandis prodesse. *Imperium* ergo *Gallicum* omnes, sed inæqualiter, *Monopolium* itidem omnes, & æqualiter opprimer, si per illos licet, qui avertendo malo

adhuc aliquid possunt. Non illos inquam mitius opprimet monopolium, qui, quod aliis de superfluo suo largiantur, habent, quam quorum indigentia, aut luxui aliunde subveniendum est. Illis superfluo suo exonerandis emptor unus Gallus incumbet; his unde necessaria, aut voluptuaria comparent, unus itidem venditor Gallus. Idem itaque Gallus pretii illic, quo emantur, hic, quo veneant res promercales, magister unus, & arbiter erit. Et cum emendorum pretia infima, vendendorum autem summa facere penes Gallum sit futurum, universi orbis opes in unius sinum Galliae velut universalis emporii confluere necesse erit. Tentemus an eò rem deduci usque adeo in ultimis adhuc finibus sit, ac diu creditum est. Priùs tamen tum incrementa Gallicae potentiae hucusque prolatae, tum adminicula ingruentis dominatus contemplemur, quorum illud ad Romanae potentiae incrementa exigemus.

De Romanae incremento potentiae id notatum est, quandringentos, pluresque annos Italiae subigendae datos fuisse. Cum deinde imperio in Siculos, Illyrios, Gallos atque Hispanos proferendo occuparetur Roma: Carthaginensium civitas primo, atque secundo Punico bello se in aggerem objecit. Carthagine debellata reliquus orbis intra annos ferè ducentos Romanus factus est. Pari autem modo cum Gallica actum potentia est. Nam postquam Hugo Capetus regnantium inter Gallos genearcha, ut imbecillius quidem, sed stabilius regnum posteris relinqueret, Galliam omnem in regulos cum jure in stirpes transitorio divisisset: posteris illis quinque itidem ferè saeculorum labor fuit, regnis minoribus in regno majori abolendis, Anglis potissimum Galliam eliminandis. Una verò & Lugdunensis, & Viennensis tractus cum Provincia Massiliensi, Arclatensis quondam regni partes à Germanorum Imperio in Gallos translatae sunt. In Belgio dein, atque Insularibus, atque iteratò in Neapolitano regno nidulari cupientibus Gallis Romanum etiam sub Francisco I. procantibus Imperium, in Carthaginem se Hispania obviam fecit; cujus dum res florent, cohibita intra terminos Gallia est. Nunc cum hæc Carthaginera suam non habere modò æmulam desinat, sed & molitionum adepta opitulatricem sit: in fastis Romanis legere erit, quid cæterum dehinc maneat orbem. In hoc superior Romanam Gallorum fortuna est, quòd in hanc sponte festinent ferè potissima, eòque pauca lustra plus in Galliam ad absolvendam dominatum incrementi collatura videantur, quam duo saecula Romanorum attulere Imperio. Quibus verò id adminiculis, hoc ipsam paucis delibemus.

* * * *

(34) *Quibus adminiculis Gallia in Dominatum universalem fit annexura.*

POSSUNT revocari adminicula ista ad sequentia ferè capita. Ad *Situm* inquam, *Indolem populi*, *Delectuum militarium affluentiam*, *Regiminis interiorem architecturam*, *Axiomatum firmitatem*, *Nervum bellicum*, & *Circumstantia quadam*. Situ suo Gallia in meridiem marimediterraneo objecta, portibus freta opportunis, eo omni gaudet compendio, quod situs Italicus Romanorum contulit rebus. Sed ex opposito latere longissimo littorum tractu in Oceanum effusa, Britanniam magnam sub ipsis habens oculis, & in cætera Septentrionis prona, necnon ab ortu, atque occasu, inde Germaniam, hinc Hispaniam totâ suâ emetiens latitudine, Italiam multimodè superat; ac si hæc læcertum unum Europæ, illa humeros cum toto pectore occupat, in gyrum quâquâ res fert, facile velut ex centro se aut terrâ, aut mari effusura. Quod indolem populi attinet, multa si ère, quæ & prisca, & patrum adhuc ætas Gallis exprobravit. Ast hodie ubi Galliam inspexeris, secus omnia habent. Et civili, & bellico imperio gerendo ut qui maximè idonei sunt, jamque etiam contumaces in quantumvis diuturnos bellorum labores, & statarii milites. Postremos impetus pares primis habere didicerunt, & pedestri militiâ equitum suorum virtutè nil jam cedunt, pati in ediam, sudare, & algere docti etiam sunt, & disciplinæ militaris, dum ductoribus placeat, retinentes. Fortitudine in præliando vicinos quosvis æquant; urbibus capiendis longissimè superant id omne, quod non prisca modò, sed & propior, & nostra hæc ætas poliorcetum tulit. Res etiam maritima in bella juxta, & in commercia agenda, paratissima est. Vincere non modò, sed & victoriâ uti jam sciunt, nec minus in pace tractanda callidi sunt, ac in armis feroces. Inquieti, ambitiosi, consilio, manuque prompti, gloriæ cupidi, Basilioslatræ, pacis diutina vix patientes. Horum plerisque Romanos æquant, cæteris superant, & eò maximè, quòd Romanâ, an Punicâ, Græcâve fide rem gerant, perinde habeant, fœderum atticulos in omnem versare partem, quâ impunè licet, assueti. Ingenio denique in artes manuaras, & mercaturam exercendam, remque omnem œconomicam, tum publicam, tum privatam quàm aptissimo pollent, ut in eo genere etiam Orbem erudire queant.

Inexhaustam Romanæ pubis in delectis bellicos penum omnis ætas mirata est. Italia eam potissimum præbuit. Ast cum Gallia hominum neque frequentia, neque fœcunditate Italiæ veteri in quoquam cedat, spatio terrarum verò, ut hodie est, quandruplè ferè superet; quantopere Italiam delectibus habendis vincat Gallia, facilis subductio est.

Romanam potentiam medio inter Aristocraticum, popularemque statu, inde plenè populari, sed in utroque perpetuis inter plebem, patresque dissidiis impedito.

dito, in imperium orbis assurgere potuisse penè supra captum humani ingenii est. Sed sub monarchico dein absoluto imperio concidisse molem, minis habet admirationis, quandoquidem in promptu causa, quòd Imperatores legendi jus milites rapuerunt, quorum mobiles animi, & avari, & petulantes nullam tam diu domum regnare passi, ut à sui stabilitone in pomèria Imperii proferenda mentem avertere satis possent. Gallis contra jam inde ab origine sola Monarchia placuit, eaque diutissimè quidem per ordinum jura temperata, ast nunc è toto in absolutum versa uaius imperium; quòd genus regiminis in res augendas cæteris omnibus præstantius est. Nec monarchicum modò Gallis regimen est, sed & à septingentis jam annis, & quòd excedit, in unius familiæ patrimonio numeratum.

Inter perpetua Romanorum diffidia, inde fluxam domuum regnatricium fortunam mirum equidem non est firmioribus rempublicam, quòd statum attinet, legibus fixam non fuisse. Contra apud Gallos diuturnum unius domus septingentos per annos regnum iis axiomatibus potentiam suam stabilivit, ut ex se quidem æternum duratura videatur. Sub tot diversissimi ingenii regibus durant, perennantque in majores semper auctus prehensa semel consilia. Quæ si quando per regum, unàque ministrorum imbellicitatem velut inducias aliquas patiantur: citò tamen vel regum, vel ministerii mutatà infelicitate pristino redduntur vigori. Caput verò axiomatum istorum ordo successorius est in linealem, quòd diximus, agnaticum formatus eoque hæredè semper certo semper pacatus, ut in proverbium abiverit, *Gallia regem non mori*. Ex hac lege cætera omnis regis Domus felicitas derivavit. Hinc illa in abolendis, quibus scatebat Gallia, subalternis potentis, Angliaque in insulam suam remittenda, pertinacissima regum constantia; hinc temperati summi imperii deletis ordinum juribus in absolutissimum excessus; hinc in unius arbitrium collata totius populi vis; hinc sublatus stabili lege exitiosus regni dividendi mos, eòque etiam profecta integritatis custodia, ut ne in regiorum quidem agnatorum appanagiis sectio ulla publici patrimonii amplius sit: hinc & eorundem intra modicos opum, & autoritatis terminos continendorum fixa nunc ratio; hinc & matrimonia iisdem passim regii sanguinis principibus libera, neque ullius, ut alibi solet, in cœlibatum amandatio; hinc fundorum omnium, quæ iatra Galliam regibus quantumvis privato obveniunt jure, in regni ipsius patrimonium adoptio; hinc terrarum, quæ è vicinis gentibus belli jure Gallis acquiruntur, cum cæteris regni Gallici partibus in absolutam homogeneitatem reductio, & quæ ejus generis complura sunt. Eam successorii ordinis penès Gallos felicitatem contemplantibus vix assequi est, quòd factum unquam sit, ut ulli gentium, ulli regum, vel linealis cognaticus, vel hæreditarius, vel quivis alius potuerit placere.

Nervus rei gerendæ vel in milite consistit, vel in ærario. De milite, atque delectibus diximus; de stipendiorum, ærariique Gallici sufficientia paulò post dic-

dicemus. Hoc modò hîc loci addam. Si Romana Resp. bello Punico secundo exacto se in orbem subigendum accinxit, cur id nunc non audeat Gallia? Romanam potentiam tunc Italia cum Sicilia, atque Sardinia, Hispaniæ pars magna quidem, sed infido addicta obsequio, cum metallis fortasse Pyrenæis, & Illyria absoluebat: socii præterea alioquot reges erant. Si bene calculum ponimus, una hodie Gallia potentiam istam quantamcumque tibi fingas, longè vincit. Quid verò, si sociam nunc quoque Hispanicam Monarchiam cum æternis Americæ auri, argentique vomitibus, quarum omnem medullam facillimâ operâ, ac infallibili ratione in se Gallia trahet, junxeris?

Circumstantia, quæ Galliæ imperium orbis pollicentur, multa quidem sunt, pauca tamen attingemus. Romanis Carthagine debellatâ potentissima regna obiciebantur, Macedoniæ, Asiæ ac Syriæ, & Ægypti, postea quoque Ponti, atque Armeniæ. Sed in istorum quidem molliorem nobilior Romanorum virtus, ac impetus, & maritima potentia faciliores præstabat victorias; in Gallias, & quæ Italiæ trans Illyriam, Dalmatiamque à tergo & Septentrione erant gentes ferociores, non item. Jam verò & hodiernæ Galliæ in meridionalia quidem illa, & Græca, ac Orientalia superior tum classium vis, tum exercituum robur, & bellandi ars, ac disciplina citatas pariet victorias, ut primùm per Europam vacaverit. In vicinas autem gentes, Germanos inquam, & Britannos, & Fœderatos Belgas, inde in reliquum Septentrionem ferociam afferet parem, robur non impar, artem bellandi, sâlem si obsidia, & seu trahendi seu accelerandi bellis, aut pace finiendi, aut induciis prorogandi consilia spectes, superiorem; denique quod ferè caput est, in decernendo velocitatem, ad exequendum in promptu per omnia apparatus. His addendæ, & cœteræ artes è secretiori regionum loculorum recessu subditis alienis in rebellâ, mediâ etiam cum Gallis pace, agendis, in Turca, Tartaroque adversum Christianos concitandis, aulis hostium sibi conciliandis potentissimæ, quarum mira magistra Gallia est. Quibus omnibus in coronidem accedit Galliæ potentiæ unita, cœterarum gentium in plures distracta vis, sæpè etiam cujusque in domo factionibus, coitionibus, atque diffidiis fracta.

(35.) *An imperium universale unquam fuerit ab Hispaniâ
timendum. Quid compendii Gallia tulerit à metu
Hispanicâ dominatûs Europæ incusso.*

Hæc contemplantem mirari subitè deplorabilem illorum deceptionem, qui venturi ab Hispania dominatûs metuunt, tamquam Vejovis cujusdam terrorem, vaftris Gallorum clamoribus incuti sibi aliquando passi sunt. Habet, habuitque rebus etiam florentissimis Hispania connata quædam, unde à dominatu Europæ æternum proscripita est. Ea sunt in decernendo insuperabilis cunctatio; gravitas,

& supercilium, ac fastidium quoddam, cœteraque conciliandis populorum animis parùm apta. Membrorum præterea tam vastæ molis, tantis terrarum, totque marium spatiis, toto ipso oceano intercepta, indeque ineptior viribus colligendis, contrà, omnimodis hostium vexis patientior compages; tandem & malorum omnium maximum, ingens illa hominum, pubis, maximè militaris in populo dominante penuria. Sed ut hæc etiam abfuissent, ipsi tamen Hispani, post Philippum maximè Secundum, ultero illa omnia egerunt, quibus à spe dominatûs quàm longissimè rejicerentur. Horum præcipua sunt, neglecta res maritima præter unam ferè Americanam, eamque profunctoriè curatam, nec jam paucis piratis sinum Mexicanum infestantibus parem; artium præterea mechanicarum superbium fastidium, & commerciorum, (illis demptis, quæ in sola America aliunde petitis mercibus exercentur) remissus omnino occultus, crescens interim domi luxus; unde mercium exoticarum necessitas, & hiæc opum Indicarum in exteros, ac plerumque hostes dissipatio, atque Charybdis, & quam consequi inevitabile erat, interversio bellicinervi. Erarii quoque, & publicarum opum incredibilem direptio. Aulæ dein velut Diogenis in dolio, sic uni regis urbi æternum defixa moles, & quid per reliquum orbem ageretur cominus inspiciendi projecta cura. Porro & ministrorum toto superiore sæculo perpetuum regnum, & conjuncta cum maligno sycere aut perversitas, aut imperitia, & quæ ejus generis alia multa. Gallia interim astu suo, atque clamore id compendii fecerat, ut quantum deceptæ Europæ adminiculo levaretur exonerata Hispaniæ lanx, tantundem fallente, quàm anxie, tam sinistrè quæsito æquilibrio, lanx Gallica præponderaret. Rem interea suam Gallia incredibili sedulitate, atque industriâ domi curabat, in tollendis factionibus, in ærario reformando, atque augendo, in commerciis, artibusque manuariis, & re maritima extollendis. Sic privatim, publicèque in eam aucta potentiam est, quæ alendis ducentis quinquaginta stipendiariorum terræ marique millibus, & classi bellicarum majorum navium ferè centum, nautis, navaliq; omni suppellectili instruendæ, præter privatorum piraticas vicinorum commerciis bello sanè molestissimas sufficiat. Inde etiam in terrestres, maritimasque expeditiones, in prælia juxtà, & obsidia, in bellum accelerandum haud minùs, ac, dum expedit, trahendum, stupendus ille rei penuriæ, armamentariæ, & machinarum omnis generis apparatus, machinatorumque novo instituto integræ propemodùm legiones; denique munimentorum illæ snibus suis in quemcunque in hostico sequiorem fortunæ eventum claudendis, propè impenetrabiles moles. His præsidis eò jam perventum est, ut nisi, quod superest Europæ, conjunctis exemplò viribus irruenti se exitio obijciat, dominatus ille universalis, toto ferè cælo paulò ante distare creditus, jam ante fores, jam propè in arbitrio Galliæ sit, jam nihil ferè, præterquam ut manus admoveatur, expectet. Planissimè id demonstrationis est, quam, & brevissimis dabimus, quandoquidem res ipsa prudentioribus in manitorum satis est absque oratore.

(63.) *Quo ordine, atque progressu Gallia sititura in imperium universale.*

QUOD primum dictum velim, clamet Gallia ad ravin usque, *Pax! Pax!* re-
 geramus usque, & usque, *Non est pax.* Pacem non vult, non vult inducias,
 nisi tibi, ut tantisper vacet dominatui inter Hispanos, in Insubribus, inter Belgas
 Catholicos stabiliendo. Nec enim vel Insubriam, vel Belgium reddet unquam
 Hispanis Gallia; pro tot myriadam myriadibus nummorum, quas Carolino te-
 stamento tuendo jam profundit, pignori mancipata, speciosissimo colore inter
 Gallorum hærebunt ungues, ad Græcas Calendas relucenda. Non erit igitur pax
 ista, sed desperatio libertatis, sed pactio servitutis. Sanctam habebit eam pa-
 cem Gallia ut Monasteriensem, ut Pyrenæam, ut Aquisgranensem, ut Neoma-
 gensem, ut vicennales inducias, ut denique Rysvicensem, quæ secretiori molimine
 jugulata antè fuerat, quam exclusa. Post pauca ipsâ istâ pace conciliante re-
 dicit bellum atrocius. Ut verò jam nunc, vel esto tunc, Gallia alibi fortasse
 terrarum, atque etiam mari, defendendis modò rebus intenta fuerit, in Rhenum
 tamen potissimâ vi incumbet. Hic Rhodus, hic saltandum erit. Uter prior ca-
 dat, superior inquam Rhenus, an inferior (quo Belgium Fœderatum præcipuè
 volo) trahet & alterum. Cadet autem propterè uterque, opitulante maximè Ca-
 tholico Belgio, ni viribus universis, quâ adhuc libera est, Europa obnitatur. Hoc
 an sperare sit per Septentrionis, perque Germanorum dissidia, est meritò cur am-
 bigamus. Mergant suis se aquis Batavi; vel glacialis hyems semitam Gallis sternet,
 vel ignis, vel sevirior omni hoste fames. Aliunde itaque speranda est salus. Porrò
 Rhenus in Galliam translatus fatum ulterioris Germaniæ secum vehet. Batavorum
 enim terrâ, marique viribus aucta, feroxque victoriis Gallia perumpet fluminis
 repagula, & obtinebit, maximè si fortè conterriti accolæ (quod solet aliquando)
 victoris gratiam occupare, & promptitudine obsequii suam conditionem pactis,
 in nepotes non duraturis, facere meliorem festinent. Idem verò exhibit, si in neu-
 tram partem jurati transitum hosti præbeant, ut captis ulterioribus, ipsi in medio
 deprehensû nil egerint aliud, quàm ut compendio quodam facti sint Galli. Sed &
 Britannicas interea insulas Belgarum classibus duplicata Gallorum maritima vis, &
 gliscens intus adjuncta factionibus sub jugum mittet. Eas si unquam pristinis
 possessoribus restituet Gallia, fallor, aut Hyberniâ in belli sumptus minutas resti-
 tuet, aut etiam portubus insulisque freti sui multatas. Forsan & mari exuet ve-
 tito bellicarum navium dehinc usu. E Germania autem in Cimbricam Chersonesum
 terrâ quidem, in Oresundam, Danicasque insulas classibus delata verget mo-
 les. Inde Septentrionis interiora, & Balthicus omnis sinus faucibus per Oresun-
 dam præclusis, Dominam pati Galliam discent. Inter hæc Italia, ne in censum

quidem amplius laborum veniet. Danubio autem secundo arma Gallica delapsa quantum fluminis emetiri quotannis congruum duxerint, tantundem per latera, hinc in Carpatios montes, inde ad Adriaticum mare se explicabunt. Ibi verò & classes Gallicæ accelerandæ victoriæ præsidium erunt, quis Dominus, quæve Domina finis Adriatici sit parùm requisituræ. Sic Europâ domitâ quis decursus in cæterum Orbem futurus sit, referre piget.

(37.) *Quid conservando Imperio universali factura sit Gallia.*

NEquè dixeris, conservandi, quàm parandi graviorem fortasse laborem fore. Id utique foret, si ad dominatum regno omnia complecti necesse esset. At verò monuimus, dominatum universalem imperio, & monopolio constari, imperiique triplex genus esse, *regnum, superioritatem in fœdere inæquali, & arbitrium.* Germaniam itaque utramque suâ civitate donabit Gallia, regnique partes genuinas faciet, cum Balthici maris accolis illis, quibus lingua Germanica est, ut sic resurgat (& cum auctario quidem) vetus illud Francorum sub Carolo M. regnum. Forfan & Longobardia in eandem concedet fortunam, veteris Cisalpinæ Galliæ memoriâ, nomineque resuscitato. Quæ post Germaniam usque in Euxinum, & Ægeum mare protenduntur, regni pariter Gallorum erunt, sed sequiori fortassis civium ordine. In eundem censum venient, quæ ex maritimis Asiæ minoris commerciorum causâ retinere visum fuerit, & insulæ mediterranei Septentrionem inæquali fœdere in officio continebit, interdicto bellicarum navium usu, permissis onerariis, sed in uno Balthico sinu; interdictis etiam portuum munitionibus, domesticis quoque delectibus, præter illos, qui classarios, quique pubem ferociorem quotannis in supplementa Gallicæ militiæ legant, patrias sedes, præterquam salutandi causâ, nunquam revisuram. Bellis etiam inter se gerendis intercedetur; unus Gallus litium arbiter erit. Sic imbelles reddentur, Gotteburgum verò ad Oceanum, & fretum Danicum, & præcipuæ insularum Balthici maris Gallicis arcibus, Gallicis tenebuntur præsidiis, coloniisque una Gallica classis Balthicum navigabit. Poloniam mari exclusam suis relinquet tempestatibus, sed ubi res Galliæ posset, Gallico arbitrio moderandis; nec Regem sibi sumet nisi ex Galliæ sententia. Britanniarum jam meminimus. Helvetiam vanâ imagine libertatis, & necessitate venturi unice à Gallis lucri, aditibus montium per gyrum interclusis, inde, quoties libebit, fame in fœdere continebit; sed fœdere dehinc ex Galliæ legibus dicendo. Hispaniam (ut demus seorsim regi) singulari quodam compendio quàm maximè suam faciet Gallia. Fovebit, aletque desidiâ gentis in re maritima, in commerciis exercendis, in artibus manualiis colendis. Sed negato cæteris exterorum aditu, uni Galliæ Hispania in

com-

commercia patebit. Sic Americanæ omnes divitiæ Gallorum erunt. Opitulabitur etiam Hispanis Gallia in Lusitania recipienda, sic tamen, ut navaræ operæ pretium quidquid in Oceano, in America, ad utrumque Africæ littus, juris Lusitanici est, Gallorum fiat. Fiet & Gallici juris pars forsitan Algarbiæ, ut freto Gaditano arcibus Gallicis clauso, statio navium Gallicarum, & armamentaria in vicino sint. Inde Africana ex adverso Europæ ora usque in Lybiam, ad ostia Nili, ac Syriæ, Asiæque maritima coloniis Gallicis custodienda tradentur. Interiora continentis regulis cedent origine Gallis, fœdere inæquali coërcendis. Extrema etiam Orientis, quæ nunc Lusitanorum, ac Batavorum sunt, dehinc Galliarum erunt.

(38.) *Quæ ratione Monopolium universale penes Galliam sit futurum.*

JAM quod ad monopolium universale, alteram dominatûs partem attinet, illud in canonem esse potest, *qui unus classibus prevalet, inde omnium marium dominus est, ille & commerciorum est.* Per fretum igitur Cimbricum intrabit nihil exotici, nihil exhibit domesticum, præterquam sub Gallo negotiatore. Littoris Britannici piscationes opulentissimæ Batavorum manebunt fortasse, sed quæ tunc Galliarum civium, atque ita ut in societatem Gallia universa admittatur. Eandem & Norvegia sociam in suo littore habere jubebitur. Russiarum Monarcha aut desertum patietur S. Michaelis Archangeli famosissimum Chronii maris emporium, aut unum Gallum frequentatorem. Quo pacto Hispania cum America sua uni Gallico commercio alligabitur, dictum jam est. Mediterranei maris negotiationem per Galliam, Italicam, & Illyricam, Dalmaticamque, & Græcæ, & minoris Asiæ, Syriæque & Ægypti, perque Africana, quæ mare illud alluit, littora, perque insulas, Galliarum mancipabunt classium Gallicarum vis, coloniarumque Gallicarum in eam omnem oram deductæ, & freti Gaditani repagula. Africæ littoris, quæ Atlanticum Oceanum spectat commercia, & ipsa Galli jure Lusitanorum in se translato, Batavis in socios obruti, cæteris exactis, sua facient. Constant ea nunc quidem mancipiorum Æthiopicorum, & arenæ auriferæ potissimum mercatu, quæ per se quidem magna, sed ubi referata fuerint Africæ interiora, majora longè promittunt. In oppositum Africæ ad mare Eoum littus, inque Orientales Indias aditus nemini præterquam Gallis patebit, ejectionis etiam Batavis. Præter Goam, & Bataviam Javæ, vetera emporia, sive ut vocamus stapulas, alia duo in Promontorio Bonæ Spei, & Philippinis Insulis condita, eademque armamentariis, cæterisque rebus in belli arces instructa, totius etiam Orientis thesauros in Galliam transferent. Et Promontorium quidem Africæ interiori excutiendæ, Philippinæ autem opulentissimo Sincensium, Japonumque commercio Galliarum mancipando facient.

Quòd si per religionem vereantur Galli Japones frequentare ; ablatis à tergo argenti mineris , quas vix Americanis assurgere sunt qui perhibent , contemptum majore forsan compendio Galli ulciscuntur. Sic Septentrionali , Hispanico , perque hoc Americano , tum Mediterranci maris , Africano , & Eoo commercio (quod postremum & Arabicum , & Abyssinum , & Persicum complectitur) Gallorum factò , absolutum jam Galliarum monopolium , & cum monopolio dominatus erit ; quandoquidem quacunque cum maris dominio monopolium istud provehatur , illuc & reverentiam Galliarum , & præpotentiam quandam , indeque partem illam imperii , quam arbitrium diximus , invehi necesse est.

(39.) *Unde virorum & nervi bellici sufficientia Gallia sit ventura.*

VERùm enim verò , *Iudamne , an insaniam ,* requiret à me aliquis , qui fata Orbis tantà confidentiâ ad digitos enumerem , tanquam arbitrum me Jupiter habuisset , cum Junonem eorum consciam faceret. Ac ut cætera mihi condonentur , undenam Gallia virorum satis , unde stipendiorum futurum sit ? Nec enim vel hominum , vel nummorum abyssum esse Galliam , & eventurum ei , quod Hispania per tot colonias , & supplementa magnam partem in solitudinem redacta , unde instabilem fore molem , &c. At verò per me licebit , insanire aliis ut videar patriæ amore ; ludere autem in re tam seria non est mecum. Rheno Gallici juris factò , quid de reliqua Germania , quid de Europa futurum sit , Oedipo non indiget conjectatore. Quàm propè autem abfuerit ab interitu ante hos triginta annos Rhenus , & inferior maximè , necdum ætas obliteravit. Neque noverat tum adhuc satis suas vires Gallia , nec Catholicum Belgium numerabat suum. Tantum igitur ferè nunc ab Orbe Gallicus dominatus , quantum à Rheno Gallicum jugum. Nec vel virorum , vel stipendiorum unde satis promeandum sit , quemquam sollicitum habeat. Civium suorum ducenta ferè millia in armis habere Galliam perhibent ; tantundem virorum , & Germania per nuperum bellum habuit , habetque , si ritè calculum duxeris ; quamquam ex toto nunquam foras eductum , quòd partem magnam aliarum rationes domi continere juberent. Germania igitur Gallici juris facta cum Gallia quadringenta præbere militum millia idonea erit. Helvetii soli Galliarum Regi quadraginta millia robustissimorum militum præbuerunt , ac si opus in alterum tantum sufficient. Utrumque Belgium quadraginta facillè millia domestici militis præstabit. Quingenta millia jam superat iste numerus. Quid dein Italia ? quid Septentrio ? quid Europa reliqua ? An non in centum quinquaginta millia subministranda & ista sufficient ? Et annon septingenta propè virorum militarium millia , & Europæ maximè propaginis , ac disciplinæ , Orbi in officio continendo satis sunt ? Ita autem dispensabunt militem Reges , ut per Gallos maximè suos Germaniæ ,

ac Septentrionis, per Helvetios Gallia potentes sint. Inde & Germanico, & cætero Europæo milite reliquum tenebunt orbem, Gallis ductoribus, Gallis navium, classiumque rectoribus. Colonias quod attinet, ut non omnes initio recente victoriâ, atque terrore frequentissimas esse necesse est, sic per generationes sua ipsæ sibi creabunt incrementa, & Gallis miscbuntur aliæ etiam nationes, dum solis initio Gallis magistratus veniant. Dabit etiam operam Gallia, ut per colonias una Gallica lingua obtineat; imò dabit operam, ut Gallica lingua minimum Rheno omni fiat vernacula. Sic & hic, & illic nepotes prisca oblii origines Gallos se reputabunt. Studebit etiam Gallia Galliam suam veteris Romæ exemplo, novis identidem civibus augere, quo artium manuarium cultus, & populi ingenium, in externos Galliam suâ mutantes patriâ utcumque commodum, apprime faciet. Artium autem istarum incremento mirè contribuent commercia uni Galliaë mancipata. Sic hominum eventuræ penuriæ cautum erit. Par ratio & stipendiorum est. Quotquot Gallia ex suis hæctenus aluit milites, quotquot classarios, totidem & porro alet. Inveniet etiam rationem, quâ octoginta Helvetiorum millia majoris impendii non sint, ac hæctenus quadraginta. Alet & Germania suum eo numero militem, quo hæctenus aluit. Idem Belgium faciet, idem Europa reliqua. Sed quod caput est, commerciorum omnium in Galliam congestio, nummorum in quamvis immensæ magnitudinis impensam affatim suppeditabit. Sic neque militaris juventæ penuriam vaginantium, neque bellici nervi monopolium timeri patietur.

Et ista quidem pro humani modo ingenii differere licuerit de Orbis imperio, quod ab Hispanis imminere creditum aliquando frustra fuit, inde inter non eventura concatenato errore repositum; donec per eorum neglectum, qui nescio quod æquilibrium intempestivè adhuc quæsierant nunc è proximo à Gallia impendet. Cæterum superiori lumine tincti qui sumus, illum utique vivere adhuc novimus, qui posuit mari terminos suos. Ejus nequaquam consenuit potentia. Novèrit ista irruenti à Gallia dominatui dicere: *Hic fines tui*. Et vel jam nunc est, unde bene sperare jubemur. Dum enim de tabula manum retraheram, ecce! allapsus ab Ungaria teterrimæ in Leopoldum Augustum, Domumque omnem conjurationis nuntius adest. Sed quod bene vertat Rei universæ Christianæ & Europææ Bonisque omnibus, propitio Dei Numine patent jam insidiæ, exarmatum scelus est. Qui hanc fraudem manifestam dedit, qui columen istud rerum orbi saluum nunc iterum præstitit DEUS, idem si quæ nixa isto scelere alia fuère impiorum consilia, porro profundat!

* * *